

Wież z energią

Publikacja pokonferencyjna

Konferencja Wiejska Polska
Konin – Licheń, 25-26 maja 2013 r.
pod honorowym patronatem
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Bronisława Komorowskiego

Konferencja została sfinansowana ze środków Planu Działania
Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich
na lata 2012-2013.

Opracowanie tekstu: Bohdan Kamiński

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

Zdjęcia – archiwum KSS i WSS,
zdjęcia nadesłane na konkurs dot. funduszu sołeckiego
oraz Zbigniew Murawski, Bohdan Kamiński.

© Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
© Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA

Wydawca: Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów
ISBN: 978-83-930037-9-2

Konin, 2013

OBSZARY TEMATYCZNE OPISANE W PUBLIKACJI:

**WYTYCZNE
PRAKTYKA
WYZWANIA**

WYTYCZNE

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa
i rybactwa na lata 2012-2020
Podejście Leadera w okresie 2014-2020
Nowa energia na wsi

PRAKTYKA

Przejawy aktywności społecznej na terenach wiejskich
Ochrona dziedzictwa kulturowego na wsi
Dobre praktyki na terenach wiejskich
Fundusz sołecki – osiągnięcia i wyzwania

WYZWANIA

Współodpowiedzialność, współzrządzenie i współdziałanie
Strategiczne partnerstwo w działaniu
Inteligentny rozwój lokalny społeczności wiejskich
Wiejska strategia – spójna, innowacyjna, zrozumiała

Cykl „Wiejska Polska”

Cykl „Wiejska Polska” został zapoczątkowany w 2011 roku jako doroczne spotkanie wiejskich środowisk.

Organizatorzy zakładali też, że ta inicjatywa pozwoli na kształtowanie trwałej formuły „współgospodarzenia” wiejską Polską, w której zasadnicze role przypadną najstarszemu funkcjonariuszowi publicznemu w państwie – sołtysowi oraz najwyższemu urzędowi w państwie – Prezydentowi RP. Dlatego też spotkaniu towarzyszyła deklaracja formułująca inicjatywę współgospodarzenia i stawiania czoła wyzwaniom istotnym dla wiejskich środowisk, a zarazem dla całego kraju.

Symboliczny paszport towarzyszący spotkaniu „Wiejska Polska” zapraszał do świadomego życia w wiejskiej Rzeczypospolitej, do dumy, współodpowiedzialności, czerpania z bogatych źródeł wsi, po prostu – do dbania o wieś. Paszport „Rzeczypospolitej Wiejskiej” w dłoniach Prezydenta RP stał się symbolicznym zaproszeniem „sołtysa całej Polski” do współzrządzenia wsią.

Ireneusz Niewiarowski
prezes Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów
senator RP

Prezydent Bronisław Komorowski objął honorowy patronat nad cyklem „Wiejska Polska”, nadając dorocznym spotkaniom szczególną rangę. Pan Prezydent osobiście uczestniczył w inauguracyjnym spotkaniu w 2011 roku. Podczas pierwszych dwóch spotkań mieliśmy zaszczyt gościć Pana Ministra Dariusza Młotkiewicza oraz dr Andrzeja Hałasiewicza z Kancelarii Prezydenta RP, których zaangażowanie było znaczącą pomocą w zorganizowaniu ogólnopolskich spotkań sołtysów i środowisk wiejskich.

„Wiejska Polska” to także seria publikacji.

„Wiejska Polska” jako doroczne spotkanie wiejskich środowisk łączy funkcję informacyjną, dyskusyjną i jest także sposobem wyrażania opinii publicznej, tak ważnej w procesie współzrządzenia. Owa opinia jest odzwierciedlona w treści dorocznych deklaracji, wskazujących na istotne dla wsi kwestie:

Nowoczesne obiekty
Państwowej Wyższej
Szkoły Zawodowej
w Koninie gościły
uczestników
konferencji
WIEJSKA POLSKA

WYTYCZNE

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi,
rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020

O strategii

Państwa członkowskie Unii Europejskiej opracowują co siedem lat programy będące podstawą prowadzenia polityki rozwoju i troski o jakość życia mieszkańców. Takie programy opracowywane są przez rządy, a także przez regiony poszczególnych państw członkowskich. Ich sformułowanie poprzedzają wytyczne, sporządzone wspólnie przez przedstawicieli państw członkowskich. Oprócz tego poszczególne państwa przygotowują także własne raporty, które pozwalają lepiej zrozumieć sytuację i wyzwania.

Rada Europejska wskazuje co pewien czas kierunki europejskiej polityki, które następnie są podstawą opracowania bardziej szczegółowych rozwiązań. Podstawą rozwoju w bieżącej dekadzie jest strategia „Europa 2020”, zakładająca między innymi

- zwiększanie odpowiedzialności
- oraz
- wprowadzanie bardziej partycypacyjnego stylu rządzenia.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 jest rządowym dokumentem wskazującym wiejskie cele rozwoju i sposoby ich osiągnięcia. Strategia stanowi wraz z innymi strategiami rozwoju jeden z elementów spójnego porządku strategicznego dla Polski. Został on zaproponowany w rządowych dokumentach:

Sytuacja

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 opisuje sytuację na wsi w ujęciu:

- społecznym,
- gospodarczym,
- środowiskowym,

co jest zbieżne z priorytetami strategii „Europa 2020”.

Walory sytuacji społecznej są opisane m.in. poprzez:

- zasoby pracy,
- zasoby względnie taniej siły roboczej,
- dążenie młodych osób do zwiększania kompetencji,
- silne więzi społeczne,
- umiejętność radzenia sobie w trudnych warunkach ekonomicznych,
- wysokie walory kulturowe obszarów wiejskich,

a do słabości w sferze społecznej zaliczono m.in.:

- bezrobocie,
- niską mobilność zawodową,
- ubóstwo,
- niskie dochody,
- późny wiek ekonomicznego usamodzielniania się osób młodych,
- małą skłonność osób starszych do wprowadzania zmian,
- niekorzystną strukturę wykształcenia ludności,
- słabą dostępność i jakość usług społecznych,
- niski poziom aktywności obywatelskiej,
- niskie bezpieczeństwo energetyczne gospodarstw domowych.

Diagnoza gospodarcza wskazuje m.in. na:

- wysoką jakość produktów rolno-spożywczych;
- samowystarczalność surowcową;
- konkurencyjny sektor przetwórstwa rolno-spożywczego,
- ofertę rynkową produktów tradycyjnych oraz regionalnych;

a do czynników hamujących gospodarkę zaliczono m.in.:

- niedostateczną infrastrukturę transportową i energetyczną;
- słabą dostępność komunikacyjną;
- słaby rozwój przedsiębiorczości;
- przestarzałe maszyny i urządzenia;
- niski kapitał;
- słabą sieć doradztwa dot. pracy i przedsiębiorczości;
- słabe dopasowanie rolnictwa do produkcji energii elektrycznej.

Z kolei kontekst środowiska przedstawiono m.in. jako korzystny ze względu na różnorodność biologiczną i wysokie walory krajobrazowe, a za niekorzystne uznano m.in. niską świadomość ekologiczną na wsi.

Diagnoza przedstawiona w strategii wskazuje także na znaczenie powiązań przestrzennych – wiele problemów i wyzwań dotyczy większego obszaru, a nie tylko pojedynczych miejscowości (wsi albo miasteczek). Zależności między miastem a wsią skłaniają do poszukiwania wspólnych rozwiązań i do współdziałania obszarów wiejskich i ośrodków miejskich – ich współpraca może przynieść znaczące efekty.

Diagnoza opisująca sytuację jest podstawą formułowania celów i kierunków rozwoju.

Zestaw celów i kierunków rozwoju

Strategia określa ogólny cel rozwoju:

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju.

Wspierane w strategii zadania będą m.in. dotyczyć:

- rynku pracy,
- pozarolniczych miejsc pracy,
- instytucji otoczenia biznesu,
- przedsiębiorczości,
- usług publicznych,
- inteligentnych systemów dystrybucji energii elektrycznej,
- infrastruktury transportowej,
- strategii niskoemisyjnych na obszarach wiejskich,
- infrastruktury kultury, turystyki, dziedzictwa kulturowego,
- „inteligentnej specjalizacji” branży rolno-spożywczej,
- wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw (szczególnie dla branży rolno-spożywczej),
- badań naukowych z zakresu rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i zagadnień związanych z rozwojem obszarów wiejskich,
- transferu wiedzy oraz rozwoju bazy naukowej i instytucji otoczenia biznesu.

Co ważne, że każdy program operacyjny będzie wskazywał, w jaki sposób odnosi się do rozwoju obszarów wiejskich¹.

¹ Założenia umowy partnerstwa przyjęte przez RM w dniu 15 stycznia 2013 r.

Inteligentny rozwój obszarów wiejskich

Rozwój inteligentny oznacza rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach. Spójrzmy na to, w jaki sposób odnosi się do innowacji europejska strategia do roku 2020.

W Unii innowacji chodzi o to, aby innowacyjne pomysły mogły łatwiej przeradzać się w nowe produkty. Będzie to możliwe wtedy, kiedy każdy będzie miał odpowiedni dostęp do wiedzy (już od najwcześniejszych lat) i będzie mógł uzyskać odpowiednie wsparcie dla realizacji innowacyjnych rozwiązań lub ich rozpowszechniania. Nowe produkty lub usługi przyczynią się w ten sposób do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy. Potrzebna jest nie tylko wiedza, ale także dostęp do finansowania. Innowacje mogą mieć charakter techniczny, zwłaszcza z wykorzystaniem partnerstw innowacyjnych i poprzez zacieśnianie powiązań między sferą naukową, badawczą i biznesową. Ważne jest także poświęcenie wysiłków innowacjom społecznym – to one zmieniają mentalność, o której wspomina wiejska strategia. Jakie to ma praktyczne znaczenie dla obszarów wiejskich?

Strategia rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa zakłada m.in. rozwój efektywnej, inteligentnej infrastruktury energetycznej, trudno jednak znaleźć w strategii więcej odniesień do inteligentnego rozwoju. Warto zatem wspomnieć, że inteligentny rozwój wykorzystuje potencjał specyficznych walorów wiejskich obszarów i wiejskich społeczności. Wiedza i pomysły – to jedno. Finansowanie i doradztwo – to drugie. A trzecie – to nastawienie na inteligentne, nowe, niepowtarzalne rozwiązania. Oddzielny aspekt inteligentnego rozwoju to inteligentne sieci – systemy sterowania produkcją i dystrybucją energii produkowanej w systemie rozproszonym, nazywane *smart-grid*.

Zofia Szalczyk

Wiceminister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Pragnę Państwa bardzo serdecznie pozdrowić od Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, pana Stanisława Kalemby.

Widać gołym okiem w całym kraju niesamowicie pozytywny skutek, jaki przyniosły fundusze wydane w okresie 2007-2013. Zmienia się wieś, przybywa inwestycji, a warto też wspomnieć o wartości dodanej: niespotykanej nigdy dotąd aktywizacji mieszkańców wsi i aktywności 336 lokalnych grup działania obejmujących obszar 90% powierzchni kraju.

Przed nami kolejne środki i kolejne wyzwanie: by podzielić te pieniądze najlepiej, jak tylko można. To obowiązek publicznej instytucji, którą reprezentuję, żeby się wsłuchać w głos różnych środowisk, połączyć różne – niekiedy skrajne – interesy i tak zaplanować środki, żeby najlepiej służyły krajowi.

WYTYCZNE

Podjęcie Lidera w okresie 2014-2020

Leader narodził się z potrzeby. Wiele wiejskich środowisk podejmowało inicjatywy, które miały służyć budowaniu więzi i rozwiązywaniu lokalnych problemów.

W 1991 roku wprowadzono w formie eksperymentu możliwość realizacji zadań opartych na lokalnej współpracy. To sprawiało wielu lokalnym społecznościom trudności, potrzeba było czasu, aby nauczyć się rozmawiać, decydować, zarządzać. Liczyła się nie tylko umiejętność współpracy – ważna była także wiedza, potrzebna do uzasadnienia proponowanych działań. Po kilku latach realizacji wprowadzono modyfikacje, zwiększyły się środki na realizację, liczba partnerstw lokalnych zainteresowanych podejściem Leader zbliżała się do 1000. Rok 2000 stał się początkiem wprowadzenia inicjatywy wspólnotowej, której celem było nie tylko realizowanie projektów, ale także sprawdzenie, na ile podejście Leader sprawdza się w różnych warunkach i na różnych obszarach.

Polska praktyka związana z działaniem Pilotażowego Programu Leader+ oraz z aktywnością lokalnych grup działania odznaczała się sukcesami w lokalnym rozwoju i porażką wynikającą ze słabego, zbiurokratyzowanego systemu zarządzania środkami europejskimi przeznaczonymi na realizację lokalnych strategii rozwoju.

LEADER jest krokiem na drodze do demokracji, odpowiedzialności, porozumienia i dobrego rządzenia. Możemy z jednej strony liczyć pieniądze, które – po mądrym zaplanowaniu naszej strategii i zbudowaniu solidnej partnerskiej instytucji – będziemy mogli pozyskać, z drugiej strony będziemy dzięki temu wspierać proces rozwoju społecznego, stając się nowoczesną, zorganizowaną i dbającą o wszystkie swoje zasoby społecznością.

LEADER tworzy odpowiedni klimat ułatwiający:

- budowanie sprawnej instytucji na rzecz rozwoju,
- wyłanianie i wspieranie lokalnych liderów społecznych i gospodarczych,
- mobilizowanie do aktywności,
- doskonalenie kompetencji,
- koordynowanie inicjatyw,
- promocję obszaru,
- przedsiębiorczość,
- wzmacnianie wiejskich klastrów gospodarczych (systemów współpracy gospodarczej).

Leader zapewnia także lepsze dostosowanie do takich europejskich standardów jak dobre rządzenie, innowacyjność, zrównoważony rozwój i spójność (inkluzja) społeczna.

W okresie 2014-2020 Leader staje się niejako modelem dla nowego podejścia do zarządzania lokalnym rozwojem. CLLD – lokalny rozwój prowadzony (sterowany) przez społeczność² – to formuła zarządzania odwołująca się do istoty podejścia Leader.

Co to jest CLLD / RKLS?

Zakłada się, że w okresie programowania 2014-2020 rozwój kierowany przez lokalną społeczność danego obszaru stanie się zasadą wzmacniającą oddolną inicjatywę.

W wersji z kwietnia 2013 roku określone zostały następujące zasady podejścia CLLD / RKLS:

² Community led local development [CLLD] oznacza lokalny rozwój prowadzony przez wspólnotę (danego obszaru), tymczasem Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i inne publiczne instytucje używają określenia innego: rozwój kierowany przez lokalną społeczność [RKLS] – w publikacji przyjęto to nieprecyzyjne, ale zgodne z oficjalną polską wersją tłumaczenie

Urszula Budzich-Tabor

FARNET

Doświadczenia Leadera zdobyte od początku lat 90. XX wieku zostały na tyle pozytywnie ocenione przez wiele krajów i przez Komisję Europejską, że postanowiono uruchomić podobną inicjatywę w Europejskim Funduszu Rybackim. Powstało ponad 300 grup rybackich, a europejska sieć FARNET zapewnia wsparcie grup rybackich w całej Europie.

Leader został uznany za podejście bardzo twórcze i ważne dla obszarów wiejskich. Przygotowano propozycję wykorzystania tego podejścia przy realizacji projektów wspieranych także przez inne fundusze. Jest nadzieja, że w Polsce fundusze objęte Wspólnymi Ramami Strategicznymi (tj. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny) także zostaną skierowane do realizacji za pośrednictwem lokalnych partnerstw. Zależy to od zapisów w regionalnych strategiach i programach operacyjnych.

Z podejścia RKLS będą mogły korzystać także partnerstwa na obszarach miejskich. To podejście pozwala na lepsze dopasowanie interwencji do lokalnych warunków.

Chciałbym Państwa bardzo serdecznie pozdrowić od Pana Prezydenta Bronisława Komorowskiego.

Po raz pierwszy Forum Debaty Publicznej poświęcone rolnictwu i obszarom wiejskim odbywa się dzięki współpracy z innym podmiotem, to jest z Krajowym Stowarzyszeniem Sołtysów. Forum jest rodzajem debaty, która umożliwia Prezydentowi pozyskanie informacji i poznanie stanowisk. Spotkania pokazują dużą energię społeczną. Pojawiają się opisy dobrych wspólnych działań – postanowiliśmy je opublikować i nagradzać. Powstała Witryna Obywatelska Prezydenta Rzeczypospolitej Polskie na stronie:

www.prezydent.pl

Pan Prezydent prosi wszystkich, którzy uczestniczą w tworzeniu dobrych praktyk, o ich zgłaszanie. Wyrazem ich promocji jest coroczna Obywatelska Nagroda Prezydenta RP.

Pan Prezydent Bronisław Komorowski uważa, że od umiejętności wyzwalać potencjał na obszarach wiejskich zależy sukces modernizacyjny całej Polski.

Prezydent często powtarza, że trudno wyobrazić sobie naprawdę nowoczesne państwo bez wsi, która stawia czoła wyzwaniom współczesnego świata, potrafiąc także w twórczy sposób korzystać z tradycji naszej wsi.

Dariusz Młotkiewicz
Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP

Forum Debaty Publicznej

Fundusz sołecki i odnowa wsi
w kontekście ochrony dziedzictwa
kulturowego.

Praktyczne aspekty współdziałania
i współpracy społeczności lokalnych.

Konin, Konferencja „Wiejska Polska”, 25 maja 2013 roku

WYTYCZNE

Nowa energia na wsi

Pobudzanie energii społecznej

Specyfika wiejskiego życia wymaga od mieszkańców i od wiejskich wspólnot stałego kontaktu, bowiem stopień współzależności jest na wsi większy. Trudniej tu niż w mieście liczyć na to, że ktoś za nas sprzątnie śnieg, zorganizuje występy, zajmie się dziećmi. Nawet funkcjonowanie wiejskiego sklepu różni się od warunków, w jakich działa sklep w mieście. Inna jest rentowność, inna liczba klientów, a niekiedy sklep staje się miejscem spotkań mieszkańców. Sroga zima albo upalne lato niosą wyzwania, które trzeba wspólnie podejmować – to wyzwala dodatkową energię społeczną. Sąsiedzki system transportu, sąsiedzka opieka nad dzieckiem, sąsiedzka pomoc przy pracach wymagających dodatkowego wysiłku – to wiejska codzienność. Czy zawsze? Zapewne nie dzieje się tak wszędzie i w każdym przypadku, trzeba jednak uznać, że pomoc i współdziałanie są na wsi nieodzowne.

Pobudzanie energii społecznej jest dla mieszkańców wsi swoim „być albo nie być”. Ten temat pozostaje też ważny w strategii „Europa 2020”. Promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa to dwa główne wyzwania strategii. Włączenie oznacza praktyczne wsparcie dla osób, które mogą znaleźć się na marginesie – z powodu biedy, uzależnienia, opuszczenia szkoły czy też z innych przyczyn. Włączenie prowadzi do integracji, czyli odbudowania więzi z lokalną wspólnotą. Wspólna dbałość o to, by każdy coś mógł wnieść do wspólnoty jest ważnym podejściem w realizacji tego celu strategii.

Společne więzi są też warunkiem współpracy gospodarczej, zwłaszcza przy rozproszonej produkcji energii. Tworzenie nowych powiązań społeczno-gospodarczych zależy od stopnia rozwoju społecznych więzi i ducha przedsiębiorczości.

Upowszechnianie rozproszonej energetyki na wsi

Czym jest rozproszona energetyka? Przywykliśmy przez lata do tego, że energia jest produkowana w wielkich elektrowniach, a my musimy ją kupować. Przywykliśmy do słupów, linii wysokiego napięcia, stacji transformatorowych. Przywykliśmy do tego, że za energię się płaci – i to coraz więcej. Nic dziwnego, że pomysł na produkcję energii w domu, w zagrodzie, we wsi wydaje się niecodzienny, dziwaczny – zwłaszcza, że jakoś rzadko nas do tego ktoś namawia, a udogodnienia prawne, finansowe albo organizacyjne są od lat opóźniane. Trudno się dziwić – sektor wielkiej energetyki to także sektor wielkich pieniędzy i władzy. Trzeba nie lada odwagi, a może presji, by wprowadzić zmiany, które w jakimś sensie mają charakter rewolucyjny. A jak rewolucja – to i muszą być tłumy, które ją poprą.

O co chodzi w rozproszonej energetyce?

Rozproszona energetyka to taka energetyka, która polega na produkcji niewielkiej ilości energii w wielu miejscach – na pewnym obszarze. Sposoby produkowania nie muszą być takie same – można produkować energię z wykorzystaniem mikrowiatraka, biogazowni, ogniw fotowoltaicznych albo wodnej turbiny. Opisana „rewolucja” pociąga za sobą także konsekwencje o charakterze środowiskowym: świadomi mieszkańcy korzystają z ekologicznych rozwiązań w budownictwie (pompy ciepła, kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne), transporcie (samochody elektryczne), rozwija się rolnictwo energetyczne (uprawa roślin energetycznych przynosi korzyści ekonomiczne i dostarcza na miejscu surowiec do produkcji energii). Korzyści jest wiele. Ważnym aspektem zmian jest zmiana relacji społecznych pomiędzy mieszkańcami – współpracują oni ze sobą jako

współproducenci. Pojawią się nowe zawody, nowe produkty i usługi: ktoś musi zamontować urządzenie, ktoś je konserwuje, ktoś sporządza audyt energetyczny. Mieszkańcy wsi zyskują nowe źródło dochodu, oszczędzają pieniądze na zakup energii, tworzą organizacje gospodarcze produkujące energię.

Wiejska strategia do 2020 roku przewiduje w priorytecie 5.5. zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich.

Będą wspierane inwestycje wykorzystujące lokalne zasoby odnawialnych źródeł energii (OZE). Będą to m.in. inwestycje związane z produkcją biogazu rolniczego i energii elektrycznej z niego pochodzącej (m.in. przy wykorzystaniu odchodów zwierzęcych). Część inwestycji będzie dotyczyć dystrybucji wyprodukowanej energii z odnawialnych źródeł.

Przewiduje się przeznaczenie niezagospodarowanych obszarów do upraw roślin energetycznych. Poza biogazowniami i jednostkami kogeneracyjnymi³ przewiduje się rozwój energetyki wiatrowej, energetyki słonecznej i ogniw fotowoltaicznych. Warunkiem powodzenia takich inwestycji będzie wspieranie projektów badawczych i wdrożeniowych dotyczących konkretnych rozwiązań technicznych lub organizacyjnych. Ważne będzie także promowanie wykorzystania lokalnych odnawialnych źródeł energii i prowadzenie działań informacyjnych dotyczących odnawialnych źródeł energii⁴.

Wdrożenie rozwiązań służących rozproszonej energetyce odnawialnej na wsi jest ogromną szansą cywilizacyjną i może w części zapobiec rozwojowi starych technologii energetyki wielkoskalowej, nieprzyjaznych dla wsi i dla środowiska.

³ Kogeneracja polega na współdziałaniu kilku urządzeń produkujących energię elektryczną

⁴ Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020

Energetyka prosumencka

prof. Jan Popczyk, Politechnika Śląska

Historia postawiła mnie i postawiła Państwa w szczególnej sytuacji: rozpoczyna się wielki okres przebudowy energetyki. Ta energetyka, która przez ponad 100 lat funkcjonowała, która osiągnęła ogromną potęgę, musi ustąpić nowej energetyce – właśnie energetyce prosumenckiej. Będę się starać przekonać Państwa do energetyki prosumenckiej i przekonać Państwa, że mają Państwo do odegrania wielką rolę.

Podobnie jak Sapard w okresie przedakcesyjnym przyczynił się do wprowadzenia polskiego rolnictwa do Unii Europejskiej, tak perspektywa budżetowa 2014-2020 ze wszystkimi środkami – a Unia Europejska chce bardzo dużą część tych środków przeznaczyć właśnie na przebudowę energetyki – powinna przyczynić się do wprowadzenia polskiego rolnictwa do energetyki.

Na czym by to miało polegać?

Bez wątplenia jest potrzebna reelektryfikacja obszarów wiejskich. Jeśli byśmy tę reelektryfikację przeprowadzili za pomocą tych technologii, w których dominujący udział ma wielka energetyka, to popełnilibyśmy dzisiaj ogromny błąd. Dzisiaj trzeba tę reelektryfikację przeprowadzić za pomocą nowych technologii, które wchodzą w zakres energetyki prosumenckiej. Energetyka prosumencka to także jest ciepło, także paliwa transportowe. Chcę przekonać Państwa do tego zadania. Jaki jest wymiar ekonomiczny? Obszary wiejskie mają roczne zapotrzebowanie 12 TWh (terawatogodzin), co stanowi 10% zużycia energii elektrycznej w Polsce.

Jeszcze ciekawsze jest przeliczenie tego na pieniądze. Płacą Państwo za to 6 mld złotych rocznie. Trzeba się zastanowić, czy warto poświęcić tej sprawie wysiłek. Twierdzą, że tak.

Jak nasza wielka energetyka działa?

Produkujemy tylko na rynek wewnętrzny (energię elektryczną, paliwa, ciepło), a kupujemy za granicą przede wszystkim ropę naftową, gaz, a ostatnio importujemy coraz więcej węgla (12 mln ton) i za to płacimy 70 mld złotych rocznie. Kupujemy też dobra inwestycyjne i za to – gdybyśmy zrealizowali plany wielkich przedsiębiorstw – do 2020 roku zapłacilibyśmy 70 mld zł.

Gra jest o to,

- czy będziemy tkwić w starym schemacie i będziemy sprzedawać na rynki wewnętrzne to, co kupujemy za granicą?

czy też

- odwołamy się do zasobów własnych;
- czy będziemy tanio sprzedawać produkty rolne, a drogo kupować energię i paliwa?

czy też

- spróbujemy to odwrócić;
- czy będziemy się godzić z tym, że będą narastać ugory – grunty odłogowane, a my będziemy ciągle kupować za granicą paliwa i będziemy w ten sposób pokrywać zapotrzebowanie?

Niezwykle ciekawą sprawą jest skonfrontowanie ze sobą kilku programów, w tym PROW i RPO. W regionalnych programach operacyjnych pojawia się istotna możliwość włączenia nowej energetyki, w której Państwo by mieli zasadniczy udział. Ale nie łudźcie się Państwo: jeżeli nie wykażecie

inicjatywy, jeżeli stowarzyszenie sołtysów nie będzie bardzo dynamiczne, to oczywiście te interesy w RPO nie będą uwzględnione.

Co to jest energetyka prosumencka?

Energetyka prosumencka to są na przykład ogniwa fotowoltaiczne. Państwo powiedzą: a przecież ich u nas nie ma. No i rzeczywiście tak jest, ale w Niemczech w ciągu ostatnich dwóch lat (2011-2012) zostały zainstalowane około 2 miliony źródeł fotowoltaicznych na dachach domów, na dachach zabudowań gospodarczych itd. A ileż my mamy dachów eternitowych, które trzeba wymienić? Jak już wymieniamy, to dobrze byłoby wymienić na dachy fotowoltaiczne.

Energetyka prosumencka to także

- mikrowiatraki,
- mikrobiogazownie w gospodarstwach niskotowarowych,
- biogazownie (trochę większe) w gospodarstwach towarowych,
- utylizacja odpadów,
- internet szerokopasmowy (w energetyce prosumenckiej w inteligentnych domach mamy do czynienia z systemami telekomunikacyjnymi i internetem szerokopasmowym).

Urabia się taką opinię, że ta energetyka jest droga. Jeżeli się zrobi przeliczenie i jeśli się uwzględni, że ogniwa fotowoltaiczne (choćby w Niemczech) staniały w ciągu ostatniego roku – dwóch pewnie o 50%, że mikrowiatraki gwałtownie tanieją itd., to okazuje się, że dzisiaj już energia elektryczna ze źródeł zintegrowanych z budynkami może być nawet tańsza niż energia z systemu elektroenergetycznego.

Porównanie cen tradycyjnej energii (WEK) z energią prosumencką (OZE/URE) wypada na korzyść tej drugiej:

Przewrót! Ceny energii elektrycznej z układu hybrydowego OZE/URE niższe niż z energetyki WEK ?

Skonfrontowanie cen energii elektrycznej w energetyce prosumenckiej (OZE/URE) i WEK

- układ hybrydowy: mikrowiatrak 5 kW (900 €/kW) + ogniwa PV 5 kW (1100 €/kW), z baterią akumulatorów i przekształtnikiem, czas pracy układu hybrydowego – około 25 lat,
- produkcja energii elektrycznej w okresie całego życia układu - 275 MWh,
- nakład inwestycyjny prosumenta – 44 tys. PLN (x3), około 132 tys. zł,
- cena jednostkowa (stała) energii elektrycznej wynosi, w perspektywie tego

prosumenta, 480 zł/MWh

w porównaniu z ponad 600 PLN/MWh (z VAT-em, taryfa C) od sprzedawcy z urzędu

Przedstawione porównanie jest skrajnie uproszczone, bo nie uwzględnia:

- że na jeden cykl życia ogniwa PV przypadają jeszcze dwa cykle życia przekształtnika, i podobnie – dwa cykle życia baterii akumulatorów,
- że wydajność ogniw PV maleje po 25 latach o około 20% itd.
- wsparcia tych technologii (z tytułu świadectw pochodzenia energii),
- istniejącego ciągle jeszcze subsydiowania skrośnego ludności (taryfa G u dostawców z urzędu),
- nieuchronnego, istotnego wzrostu ponadinflacyjnego cen energii elektrycznej ogólnie w obszarze energetyki WEK, itp.

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Co sołtysi mogą zrobić, jaką rolę mogą odegrać w rozwijaniu tego rodzaju energetyki? Jaka może być rola stowarzyszenia sołtysów?

prof. Jan Popczyk, Politechnika Śląska

Widzę ogromną rolę stowarzyszenia podczas tworzenia programów na okres 2014-2020. Trzeba pokazać ministrowi rolnictwa, że istnieją możliwości, trzeba jechać do ministra i walczyć o zapisy, które spowodują, że energetyka prosumencka stanie się priorytetem. W każdym województwie można walczyć o zapisy w regionalnym programie operacyjnym dotyczące tworzenia sieci. W energetyce prosumenckiej tworzenie sieci jest absolutnie kluczowe. Trzeba walczyć o realizację projektów demonstracyjnych. Ważne, żeby w każdej gminie zrobić projekt demonstracyjny – w różnych gminach różnie, w zależności od warunków, od okoliczności. Może to być projekt demonstracyjny w postaci przebudowy gospodarki energetycznej szkoły, domu, gospodarstwa itd. Jakie są uwarunkowania i przykłady finansowania energetyki prosumenckiej?

1. Udział inwestycji prywatnych w energetykę OZE (odnawialne źródła energii) osiągnął w Niemczech 80%.
2. Depozyty polskich przedsiębiorców osiągnęły poziom 160 mld PLN.
3. Środki unijne z UE w perspektywie budżetowej 2014 - 2020: fundusz spójności – 72,8 mld €, fundusz rolny – 28,5 mld €?

Czy Polska wykorzysta do reelektryfikacji wsi (i rolnictwa) cywilizacyjny projekt przebudowy energetyki realizowanej na osi Chiny – Afryka, a także w USA?

Potrzebne są zapisy w programach operacyjnych ułatwiające rozwój energetyki prosumenckiej:

PROW

Potrzebne jest działanie „rolnictwo energetyczne” (gospodarstwa towarowe) i uwzględnienie energetyki w gospodarce odpadami, gospodarce wodno-ściekowej, internecie szerokopasmowym, niezbędnym dla rozproszonej energetyki.

Zakres energetyki prosumenckiej obejmuje odnawialne źródła energii (OZE), utylizację odpadów, *smart-grid* (inteligentny system sterowania produkcją i zużyciem energii).

Polityka Spójności

Reelektryfikacja rolnictwa (obszarów wiejskich) za pomocą technologii prosumenckich – filar przebudowy energetyki, wymaga włączenia do programów krajowych, przede wszystkim do RPO i programów ponadregionalnych.

To jest ogromna szansa i namawiam Państwa do intensywnego udziału w działaniach na rzecz włączenia tej energetyki do różnych programów w perspektywie 2014-2020.

PRAKTYKA

Przejawy aktywności społecznej na terenach wiejskich

Dbając o lokalnych liderów (wielkopolskie)

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak województwo wielkopolskie wspiera aktywność społeczności lokalnych?

Emilia Dunal, Dyrektor Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego

Samorząd województwa wielkopolskiego nie tylko wspiera obszary wiejskie wykorzystując środki z Unii Europejskiej, ale też przeznacza środki z budżetu samorządu województwa. W 2009 roku samorząd postanowił – widząc, jaki duży potencjał drzemie w społecznościach obszarów wiejskich – uruchomić konkurs pod nazwą „Wielkopolska odnowa wsi”, który spotkał się z ogromnym zainteresowaniem.

W 2010 roku zarząd województwa uruchomił program, który ma wykorzystywać oddolną inicjatywę i aktywizować obszary wiejskie. Program został skierowany do społeczności lokalnych, a przede wszystkim do sołtysów, którzy aplikują o środki za pośrednictwem gmin, bowiem sołectwa nie mają osobowości prawnej.

Potencjał i kreatywność liderów i sołtysów są ogromne. Samorząd województwa każdego roku przeznacza w budżecie środki, które pomagają realizować pomysły, pomagają

zmieniać oblicze wielkopolskiej wsi. Dzięki tym środkom wieś wielkopolska nie jest już tylko miejscem do pracy, ale jest przede wszystkim pięknym miejscem do życia.

Podejmujemy też inne działania. Szkoła liderek rozwoju lokalnego to jedyny taki projekt w Polsce, znalazł nawet uznanie w Europejskiej Sieci Obszarów Wiejskich jako jeden z pięciu przykładów dobrych praktyk. Samorząd wykorzystał siłę kobiet na wsi. Utworzyliśmy szkołę, w ramach której przekazujemy wiedzę o tym, jak się zrzeszać, jak uzyskać osobowość prawną. Ponad 600 kobiet jest przeszkolonych i aktywnie wykorzystuje swoje pomysły dotyczące sposobu na życie i możliwości zarobkowania.

Warto też wspomnieć o inicjatywie samorządu, która wspiera rozwój turystyki wiejskiej poprzez projekt „Wielkopolska współpraca w sieci”. Dzięki współpracy w sieci można stworzyć bogatą ofertę turystyczną.

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak taka organizacja jak EFRWP i podobne organizacje mogą wspierać i wspierają aktywność społeczności lokalnych?

Marek Zagórski
prezes Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej

Przybliżę działanie fundacji, a także powiem o wspieranych działaniach.

Wspieramy działalność społeczną przede wszystkim poprzez programy edukacyjne, dotacje, granty, kredyty i pożyczki dla jednostek samorządu terytorialnego i dla małych firm. Rozumiemy tę aktywność bardzo różnie. Na przykład uczymy młodych ludzi, że mają realizować inicjatywy na rzecz własnej, lokalnej społeczności – nawet, jeśli to się dzieje przy okazji programu nauczania języka angielskiego „*Teenagers in action*”.

Przykłady naszych projektów są bardzo różne.

Ciekawym projektem jest projekt „Zrozumieć autyzm”, w ramach którego powstało kilka stowarzyszeń, które mogą wspomagać osoby i rodziny dotknięte autyzmem.

Najważniejszy program adresowany do odbiorców lokalnych nazywa się „Razem możemy więcej” (RMW).

- Programy edukacyjne
- Dotacje i granty

- Kredyty i pożyczki dla jednostek samorządu terytorialnego
- Kredyty i pożyczki dla MŚP

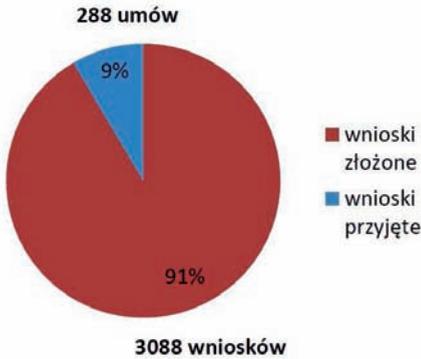

„Teenagers in action” w ramach Programu Youngster

Warsztaty z dziennikarstwa obywatelskiego w ramach RMW

Liczba złożonych wniosków w ramach programu RMW 2009-2012

Najbardziej aktywni w RMW

stowarzyszenia	1010
Rady Sołeckie	521
OSP	141
KGW	104
fundacje	82
kluby sportowe	77
Rady Parafialne	32
inne	337

Zapotrzebowanie na wsparcie jest bardzo duże. Chciałbym też podkreślić, że można wspierać rady sołeckie nawet w sytuacji, kiedy sołectwa nie mają osobowości prawnej.

PRAKTYKA

Ochrona dziedzictwa kulturowego na wsi

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak odnowa wsi wspiera aktywność społeczności lokalnych?

Ryszard Wilczyński, Wojewoda Opolski

Kontekst kulturowego dziedzictwa wsi został znacząco zaakceptowany w prezentacji dotyczącej sieci najciekawszych wsi⁵, która jest podstawą poniższego tekstu.

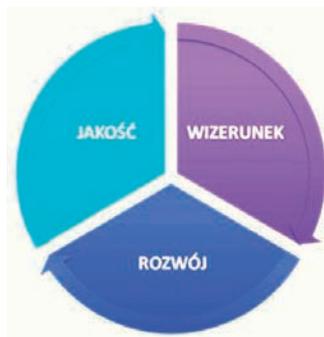
Ład przestrzenny, zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jest miarą zrównoważonego rozwoju, niestety w Polsce nieużywaną. Postęp cywilizacyjny, jaki się dokonał na obszarach wiejskich, odbył się kosztem ładu przestrzennego i dziedzictwa kulturowego. Pomysł na rozwiązanie tego problemu wypływa z przesłania odnowy wsi, które polega na tym, żeby budować indywidualne, niepowtarzalne koncepcje rozwojowe.

Na świecie jest kilka sieci najpiękniejszych wsi, które bazują na tym, że mają wspaniałą zasób dziedzictwa kulturowego i przepięknej, „uładzonej” przestrzeni. Wzorcem niech będzie sieć najpiękniejszych wsi Francji. Powstała ona w roku 1982, dziś skupia 157 miejscowości i działa jako stowarzyszenie. Budżet pochodzi ze składek w wysokości 2 euro od mieszkańca i wynosi ok. 2,5 mln zł.

⁵ Wilczyński, R., Polska Sieć Najciekawszych Wsi – europejski pomysł i nowa idea w odnowie wsi, prezentacja przedstawiona podczas konferencji „Wiejska Polska” w 2013 r. w ramach Forum Debaty Publicznej, organizowanego przez Kancelarię Prezydenta RP.

Z tego zbudowano światową markę, łączącą trzy elementy:

- jakość – dotyczy zachowania substancji budowlanej, kształtu przestrzeni,
- wizerunek – wszystko to, co tworzy rozpoznawalną markę, związaną zwłaszcza z ofertą turystyczną;
- rozwój – czyli to, co się da sprzedać i zamienić na pieniądze (każdą z tych miejscowości odwiedza wielu turystów).

Przykłady zastosowania tych elementów są widoczne na ilustracjach z francuskiej sieci.

Jakość rozumiana jako zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego wsi

Wizerunek wspierany przez markę stowarzyszenia
(sprzedaż produktów regionalnych, sprzedaż materiałów
promocyjnych, informacje medialne itp.)

Zrównoważony rozwój miejscowości

- wsparcie dla lokalnych podmiotów gospodarczych
- (rozwój sektora turystycznego, wsparcie dla produktu lokalnego)

Źródło: <http://www.les-plus-beaux-villages-de-france.org>

Przykłady francuskie inspirują do poszukiwania pomysłów. Inicjatywa utworzenia Sieci Najciekawszych Wsi umożliwia wyeksponowanie wsi, które – choć nie dysponują podobnymi zasobami kulturowymi jak zaprezentowane wsie francuskie – mogą oferować wyjątkowe przeżycie. Można tam czegoś doświadczyć, coś zobaczyć, coś przeżyć.

Na stronie <http://www.dziedzictwosiopolskiej.pl> można znaleźć inspiracje do ukierunkowania odnowy wsi na rewitalizację, wykorzystanie dorobku i działanie na rzecz zachowania wiejskiego zasobu kulturowego, a także wykorzystanie atrybutów sieci.

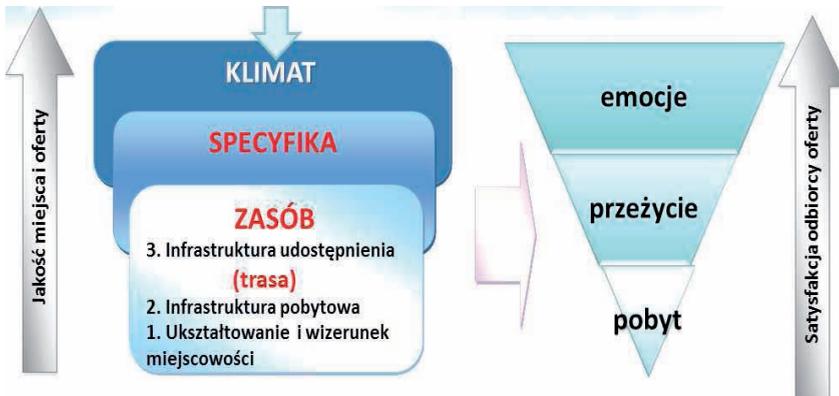
Są dwa typy wsi:

Wsie typu A mogą skupić się na dbałości o wyjątkowe walory. Takich wsi jest mało. Wsie typu B mogą poszukiwać sposobu na rozwijanie oferty, która przyniesie w efekcie bogactwo przeżyć.

Polska Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi skupia 38 samorządów terytorialnych z całego kraju.

Uczestnicy sieci mogą tworzyć wyjątkową ofertę w trzech wymiarach, które łącznie wpływają na jakość miejsca i służą ostatecznie osiągnięciu satysfakcji przez odbiorcę tej oferty:

W województwie opolskim powstało w 2012 roku eksperckie opracowanie, m.in. badające możliwości tworzenia sieci najpiękniejszych wsi w Polsce oraz wskazujące rekomendowane rozwiązania. Można w nim znaleźć inspiracje do analizy lokalnych zasobów i pobudzenia zaangażowania w działania sprzyjające kultywowaniu zasobów wiejskiego dziedzictwa. Warto zastanowić się nad tym, jakie ciekawe walory we wsi tkwią bądź też ukształtować własną, oryginalną ofertę, która sprawi, że wieś stanie się ciekawa i niepowtarzalna.

PRAKTYKA

Dobre praktyki na terenach wiejskich

**Gmina, która działa
(woj. warmińsko-mazurskie)**

Monika Niedziewska, gmina Prostki

Jako przykład dobrej praktyki i współdziałania ze społecznościami lokalnymi chciałabym zaprezentować Państwu realizowany przez gminę projekt „Decydujemy razem”. Zaczęło się w 2011 roku. Gmina Prostki podpisała wówczas porozumienie w sprawie realizacji projektu, którego liderem jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Projekt dotyczy partycypacji publicznej, czyli włączenia obywateli w tworzenie lokalnej polityki.

Mieliśmy za zadanie opracować dokument strategiczny z udziałem społeczności lokalnej. Wybraliśmy obszar „integracja społeczna” i w efekcie powstał projekt rozwoju i integracji sołectw w gminie Prostki. Przedmiotem programu jest scalenie czterdziestu sołectw w jedną większą całość i skupienie ich uwagi wokół tematów ogólnogminnych. Zorganizowaliśmy spotkanie informacyjne, aby jak najlepiej przygotować mieszkańców do tego projektu. Wyłoniliśmy w trakcie spotkania 25 osobową grupę roboczą, która była bezpośrednio zaangażowana w realizację projektu. Było w niej bardzo wielu sołtysów i liderów społecznych. Odbyło się kilka warsztatów, w czasie których opracowywaliśmy poszczególne elementy dokumentu strategicznego. Informacje o dokumencie upowszechniliśmy w formie ankiet, które wypełniali mieszkańcy gminy w czasie dużych gminnych uroczystości. Konsultowaliśmy też z nimi, czy to, co wypracowaliśmy na warsztatach, idzie w dobrym kierunku.

Mieszkańcy chcą wiedzieć, co się dzieje na terenie gminy, co się dzieje w projekcie – staraliśmy się ich na bieżąco o

tym informować na stoiskach, poprzez galerię zdjęć, chętnie przez mieszkańców oglądanych. Zdarzało się nawet tak, że nasze ręcznie wypisane cele, wizję wieszaliśmy na płotach, żeby mieszkańcy mogli się z tym zapoznać.

Program Rozwoju i Integracji Sołectw w Gminie Prostki – nasz pierwszy dokument strategiczny, opracowany z aktywnym udziałem społeczności lokalnej, został przyjęty uchwałą rady gminy.

PROGRAM ROZWOJU I INTEGRACJI
SOŁECTW W GMINIE PROSTKI
NA LATA 2012-2017

Działania, które są zapisane w tym dokumencie strategicznym, są faktycznie realizowane.

Doświadczenia projektu pokazały mieszkańcom, że ich zdanie się liczy. Upowszechnianie dobrych praktyk przekłada się na aktywność mieszkańców, np. w wykorzystaniu funduszu sołeckiego czy też aktywizowaniu się sołectw.

**Sołeckie uroczysko
(woj. wielkopolskie)**

**Renata Jędrzejczak, sołectwo Zgierzynka, gmina Lwówek,
woj. wielkopolskie**

Chciałabym przedstawić praktyczne aspekty współdziałania i współpracy na przykładzie projektu sołectwa Zgierzynka pt. „Cudze chwalicie, swego nie znacie”. W 2009 roku radni podjęli uchwałę o wyodrębnieniu funduszu sołeckiego. Po wielu szkoleniach pierwszy rok był dla wszystkich sołtysów i magistratu testem i formą budowania zaufania, dialogu i odpowiedzialności. W 2010 roku pojawiła się możliwość udziału w konkursie „Pięknieje wielkopolska wieś” organizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a tym samym uczestnictwo w programie „Wielkopolska odnowa wsi”.

Mieszkańcy z wielkim zainteresowaniem uczestniczyli w zebraniach wiejskich. Jednym z warunków uczestniczenia w programie było sporządzenie planu odnowy miejscowości. Powstała także grupa odnowy wsi, złożona z członków rady sołeckiej, zarządu Stowarzyszenia Mieszkańców Zgierzynki oraz sołtysa. W zgodzie z planem odnowy powstał projekt „Cudze chwalicie, swego nie znacie”. Projekt doprowadził do efektów

- proekologicznych, uzyskanych dzięki wyeksponowaniu piękna fauny i flory zgierzynieckiego uroczyska (5 tablic informacyjnych, wystawa przyrodniczych fotografii),
- prokulturowych, związanych z odrestaurowaniem zabytkowej sikawki konnej.

Dodatkowo została wyposażona sala wiejska w nowe stoły i krzesła.

Najważniejsze czynniki sukcesu to:

- przepływ informacji między urzędem a sołectwem,
- inicjatywa społeczna – pomysł oddolny z wykorzystaniem lokalnych zasobów,
- zainteresowanie burmistrza lokalną inicjatywą,
- wykorzystanie funduszu sołeckiego jako wkładu do projektu,
- ścisła współpraca lidera grupy odnowy z gminnym koordynatorem programu odnowy wsi,
- włączenie społeczności lokalnej,
- informowanie mieszkańców na każdym etapie przedsięwzięcia,
- współpraca z partnerami projektu,
- integracja mieszkańców.

Projekt został zgłoszony do kilku konkursów i uzyskał trzy wyróżnienia (w WFOŚ, w Kancelarii Prezydenta RP, w konkursie Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów realizowanym z udziałem KSOW). Projekt wywołał tyle pozytywnych rezultatów, że został przygotowany kolejny projekt polegający na budowie wieży widokowej, zlokalizowanej w pobliżu zgiezynieckiego uroczyska, w ramach PROW i za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „KOLD”.

Renata Jędrzejczak

Pierwszy rok był dla wszystkich sołtysów i magistratu testem i formą budowania zaufania, dialogu i odpowiedzialności

Sołectwo w działaniu... i w internecie (mazowieckie)

Maja Winiarska-Czajkowska, sołectwo Opypy, gmina Grodzisk Mazowiecki, woj. mazowieckie

W sołectwie są zameldowane 682 osoby, ale szacuję, że jest ich o wiele więcej. Sołectwo jest tak blisko Warszawy, że 2/3 mieszkańców jest napływowych. Są to osoby, które miewają postawę roszczeniową – wiedzą, co im się należy z gminy, ale nie chcą się integrować z tymi mieszkańcami, którzy tam są od zawsze. Rolą sołtysa jest to, żeby ich zintegrować i żebyśmy mogli coś stworzyć razem.

Zaczęłam od zbierania adresów mailowych. Mamy 150 adresów mailowych i trzy strony internetowe. Burmistrz stwierdził, że musi mieć strony internetowe sołectw na swoim serwerze. Jesteśmy na tyle transparentni, że mamy swoje protokoły z zebrań wiejskich, protokoły z posiedzeń rady sołeckiej umieszczone u nas na stronie – to wszystko można przeczytać. Mamy niezależne forum mieszkańców, gdzie sołtysowi też się czasami po głowie dostaje – takie prawo demokracji. Jest profil młodzieży „pozytywnie zakręceni”, jest Opypy TV na youtube, jest też profil sołectwa Opypy na facebooku – nasze najmłodsze dziecko.

Widząc, że jest 2/3 ludności napływowej i 1/3 tych, którzy od lat w sołectwie mieszkają, chciałam jakoś ludzi zintegrować. Co można zrobić? Zawsze można rozpalić ognisko i zaprosić ludzi. Działa stowarzyszenie „Nasze Opypy”, założyliśmy spółkę wodną Opypy (mamy duży problem z melioracją), jest KOBRA – Kobiety O Bardzo Rozległych Aspiracjach – to zakładka grupy dyskusyjnej na stronie opypy.com.pl.

Organizujemy wiele wydarzeń, m.in.:

- zabawy Andrzejkowe,
- konkurs fotograficzny „Piękne Opypy” – zdjęcia tylko z Opyp, które wydaliśmy już trzykrotnie w formie kalendarza,
- święto pieczonego ziemniaka,
- Sylwester na Różanej Polanie,
- wyjazdy do teatru,
- kuligi,
- jednodniowe miasteczko namiotowe (na jedną noc robimy namioty na Różanej Polanie i podziwiamy gwiazdy),
- festyny rodzinne,
- „opypskie przydasie”, czyli wyprzedaże garażowe,
- kulinarne rywalizacje ulic,
- Dzień Ziemi – po raz dziesiąty w tym roku sprzątaliśmy naszą wieś; widać już efekty, dzięki wysypiska są zaraz niwelowane, sami mieszkańcy dzwonią do straży miejskiej i o tym meldują.

We współpracy z organizacjami pozarządowymi organizujemy

- zawody strzeleckie,
- turniej piłki siatkowej.

Dzięki temu, że powstała tak duża energia społeczna i dzięki dobrodziejstwu funduszu sołectkiego, powstały dwie polany: Paprociowa Polana w 2010 r. i Różana Polana w 2012 r. Są one położone w dwóch częściach wsi. Bardzo dużo było przy tym pracy mieszkańców. Każda złotówka z funduszu sołectkiego „wypracowała” drugą złotówkę w postaci pracy mieszkańców. Był włożony ogromny trud, udało się też zaangażować firmy lokalne. Zostało to dwukrotnie docenione przez Wojewodę Mazowieckiego w konkursie na najaktywniejsze sołectwo. Osiągnięcia sołectwa były eksponowane na pierwszym Jarmarku Regionalnym w Grodzisku Mazowieckim.

Mamy jeszcze marzenia, m.in. :

- wydanie publikacji o Opypach – (znalazła się u jednego mieszkańca na strychu długo poszukiwana przez nas kronika Opyp, w której spisane są dzieje od tysiąc czterysta któregoś roku),
- budowa świetlicy wiejskiej – bo jej nie mamy,
- ławki fundatorów na styl angielski.

Sołtys nie musi robić wszystkiego samodzielnie. Gdyby nie było zaangażowanej grupy, nie dałabym temu wszystkiemu rady. Przydzieliłam zadania: jest człowiek, który jest informatykiem, odpowiedzialnym za internetyzację naszej wsi, jest człowiek, który się dobrze zna na drogach. Inne zadania to inwestycje, protokołowanie zebrań, bezpieczeństwo ruchu drogowego, melioracja, integracja mieszkańców,

Zazdroszczę mojemu pradziadkowi – sołtysowi w podpoznańskiej wsi, bo jego sołectwo przed wojną miało osobowość prawną – a my tego nie mamy.

Troska o rozwój wsi popegeerowskich (zachodniopomorskie)

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak aktywizować społeczności we wsiach popegeerowskich?

Arkadiusz Żych, dyrektor Departamentu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Aktywizacja obszarów popegeerowskich jest zadaniem złożonym. Do ważniejszych i chyba najbardziej efektywnych form wsparcia należy Leader, odnowa wsi (tworzenie świetlic, miejsc spotkań, miejsc rekreacyjnych i miejsc przeznaczonych do spędzania czasu wolnego), małe projekty wpłynęły na zaktywizowanie społeczności zamieszkałej na obszarach popegeerowskich.

Lokalna grupa działania jako animator aktywności (woj. dolnośląskie)

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak lokalna grupa działania może wspierać i jak wspiera społeczności na swoim terenie?

Inga Demianiuk-Ozga, prezes Lokalnej Grupy Działania „Dolina Baryczy”

Kiedy powoływaliśmy lokalną grupę działania, traktowaliśmy to przede wszystkim jako wyjątkową okazję do rozwoju obszaru. Jesteśmy lokalną grupą działania, lokalną grupą rybacką i jesteśmy również lokalną organizacją grantową. Jesteśmy przykładem tego, że się da. Budowanie zaufania na poziomie urzędu marszałkowskiego, na poziomie ministerstw, na poziomie samorządów lokalnych jest pracą, która w dolinie Baryczy owocuje.

Pragnę pokazać, jak wyglądają działania aktywizacyjne i jak chcemy ukierunkować rozwój, żeby obszar, w którym żyjemy, był piękny, żeby kwitł, żeby ludziom chciało się żyć, żeby ludziom chciało się zostać i żeby ludziom chciało się pracować na rzecz tego obszaru. Efekt gospodarczy jest bowiem tym wymiernym efektem – ludzie mówią wtedy: warto było, chcemy tu zostać, nasze dzieci tu zostaną i wiemy, że warto inwestować.

Opracowaliśmy katalog małej architektury. Jest pięćdziesiąt inwestycji wykorzystujących ten katalog. Korzystają z niego

sołtysi w ramach funduszu sołectkiego, korzystają prywatne osoby, zagospodarowując przestrzeń na swoich podwórkach, korzystają beneficjenci małych projektów.

Kolejną inicjatywą jest konkurs na najaktywniejsze sołectwo. Sołtysi dostali od nas narzędzie w postaci portalu internetowego (aktywni.barycz.pl), gdzie mają okazję przez cały rok opisywać swoją działalność, inspirować się nawzajem, chwalić się i promować to, co jest najcenniejsze w ich miejscowościach.

Mamy systemowe działanie wsparcia producentów i pracodawców, którzy też są często mieszkańcami. System jest chyba unikatowy w skali kraju i wiemy, że bardzo dobrze się sprawdza. Podmioty objęte systemem, które chcą zwracać uwagę na ekologiczne rozwiązania. Odnawialne źródła energii, są również preferowane w ramach lokalnych kryteriów wyboru. Wydaliśmy na ten cel prawie 60 mln złotych z dwóch projektów.

Zmiany, które zaszły, sprawiają, że niektórzy dawni mieszkańcy, którzy opuścili te tereny, chętnie myślą o powrocie, żałują, że tu ich nie ma.

PRAKTYKA

Fundusz sołecki – osiągnięcia i wyzwania

Fundusz sołecki

dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak działa fundusz sołecki i jak wspiera on działanie sołectw?

Ireneusz Niewiarowski

prezes Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów, senator RP

Już czwarty rok z rzędu wsie realizują fundusz sołecki. To bardzo krótki czas. Zrealizowano już dwa pełne cykle: od uchwalenia przez realizację do zwrotu należnego z budżetu państwa. 54% gmin uchwaliło i wprowadziło fundusz sołecki, a 7-8% gmin uchwała fundusz w kwocie wyższej niż ta, która wynika z ustawy. Dzięki temu wzrósł kapitał społeczny i wzrosło zaangażowanie mieszkańców. Można powiedzieć, że wprowadzenie funduszu sołeckiego jest sukcesem i że fundusz wymaga pielęgnacji.

Badania i kontrole dotyczące funduszu przeprowadzone przez Najwyższą Izbę Kontroli w dziewięciu województwach, między innymi poprzez badania ankietowe z udziałem dziewięciuset sołtysów, doprowadziły do sformułowania bardzo pozytywnych wniosków. Według nich wzrosło zaangażowanie mieszkańców sołectw, zrealizowane działania służą poprawie warunków życia i zaspokajają zbiorowe potrzeby mieszkańców sołectw. Wzrosła wiedza – nie tylko dotycząca funduszu, ale także samorządu terytorialnego. 99% ankietowanych zapoznało się z przepisami, 85% wzięło udział w szkoleniach, 93% mówiło, że czerpie wiedzę od urzędników gminnych, a 30% czerpało wiedzę z internetu.

Sołtysi w 84% dobrze ocenili funkcjonowanie funduszu, 8% oceniło je jako nieprawidłowe – tylko z powodu niskich środków. 69% twierdzi, że fundusz przyczynia się do rozwoju sołectw, 68% – że powoduje wzrost zainteresowania mieszkańców.

NIK przeprowadził też badania wśród gmin, które nie wprowadziły funduszu, pytając, dlaczego go nie wprowadzają. Wskazywano na odpowiedzi:

- rozdrobnienie środków,
- brak zainteresowania mieszkańców,
- brak środków,
- niejasne przepisy.

Z punktu widzenia Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów powinny nastąpić zmiany w przepisach dotyczące:

- zmian w trakcie roku budżetowego na podstawie uchwały zebrania wiejskiego,
- możliwości sumowania funduszy poszczególnych wsi,
- uproszczenia przepisów dotyczących zbiórki publicznej,
- włączenia tematyki funduszu sołectkiego do zadań ODR.

Zagrożeniem jest brak wiedzy, informacji i wynikający z tego brak zaangażowania.

Potrzebne jest wsparcie na poziomie gminy, a także na poziomie województwa. Potrzebne są także strategie rozwoju sołectw i propagowanie metody odnowy wsi.

Planowanie rozwoju sołectw pobudza mieszkańców do dyskusji o przyszłości i zwiększa ich zainteresowanie i zaangażowanie w sprawy sołectwa.

Proces planowania strategicznego pozwala na sformułowanie strategii, która:

- wskazuje na najważniejsze sprawy,
- pokazuje, jak chcemy się tymi sprawami zająć,
- ustala zasady realizacji.

Priorytety zapisane w strategii ułatwiają zrozumienie wyzwań i są dobrą podstawą do wyboru zadań do sfinansowania z udziałem funduszu sołectkiego. Takie zadania muszą spełniać wszystkie trzy ustawowe warunki:

- musi być zadaniem własnym gminy,
- musi sprzyjać poprawie warunków życia mieszkańców,
- musi być zgodne ze strategią rozwoju gminy.

Warto przypomnieć, że gmina może samodzielnie decydować o tym, co jest jej zadaniem własnym, odwołując się do ustawowego zapisu o tym:

Art. 6. 1. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

O funduszu sołectkim informuje m.in. strona funduszesolecie.eu.

Konkurs

Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów zorganizowało konkurs, rozstrzygnięty w maju 2013 roku, a dotyczący najlepszych projektów finansowanych z udziałem funduszu sołeckiego oraz najaktywniejszych liderów zaangażowanych w te projekty.

Nagrodzone projekty

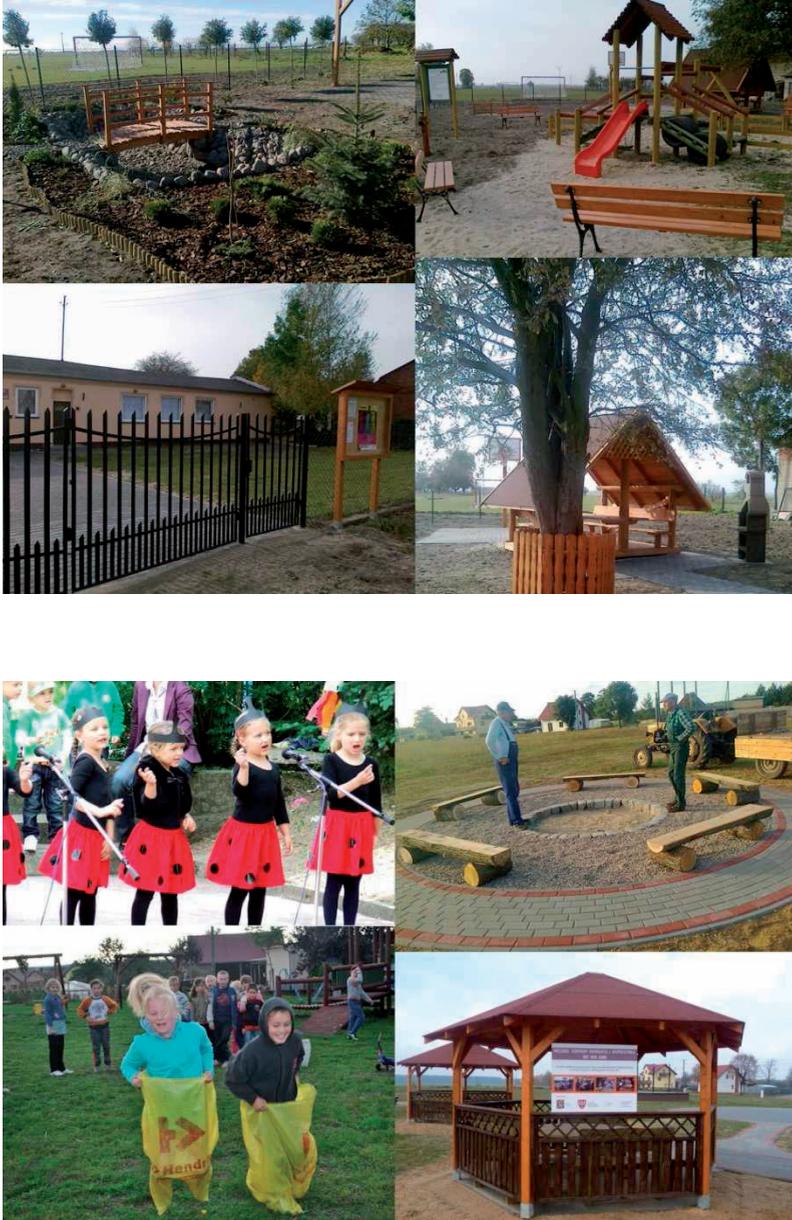
Nagrodzone projekty dotyczyły różnych aspektów poprawy jakości życia na wsi, m.in.:

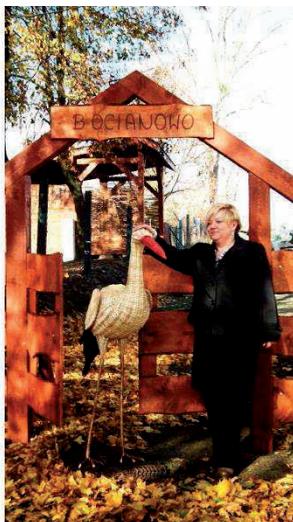
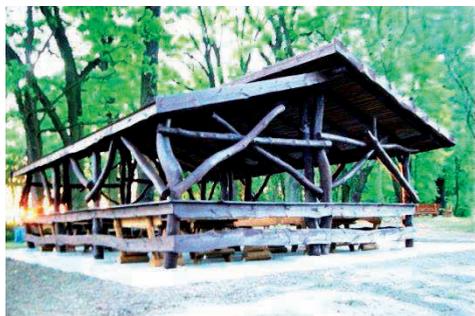
- dziedzictwa kulturowego,
- urządzenia centrum wsi,
- zorganizowania cyklicznej, tradycyjnej imprezy,
- urządzenia terenów rekreacyjnych,
- odrestaurowania zabytkowego parku,
- rewitalizacji zbiornika wodnego.

Ważne było wyjątkowe zaangażowanie mieszkańców podczas przygotowania projektu, determinacja w pozyskiwaniu środków, liczny udział mieszkańców reprezentujących wszystkie pokolenia podczas uroczystości otwarcia obiektu bądź podczas wydarzeń zorganizowanych w ramach projektu.

Ilustracje oddają jedynie część prawdy o projektach. Można powiedzieć, że wszystkie projekty łączy to, że zmieniły one wieś – widać to gołym okiem. Zmieniły także mieszkańców, którzy dostrzegli w projektach możliwość urządzenia lepszego miejsca do życia na wsi.

**LISTA NAGRODZONYCH W KONKURSIE
KRAJOWEGO STOWARZYSZENIA SOŁTYSÓW
„Fundusz sołecki – najlepsza inicjatywa”**

Laureaci i wyróżnieni w konkursie (woj. wielkopolskie)

Kategoria II – Najaktywniejszy mieszkaniec wsi

Beata Tomczak, Sołectwo Świątniki, Gmina Mosina
Ryszard Kluj, Sołectwo Grójec Mały, Gmina Siedlec
Jan Cicharski, Sołectwo Chlebowo, Gmina Miłostaw

**Kategoria I - Najciekawszy projekt sfinansowany ze środków
funduszu sołeckiego**

Sołectwo Krzykosy, Gmina Kłodawa
Sołectwo Głogowa, Gmina Kłodawa
Sołectwo Linie, Gmina Lwówek
Sołectwo Świątniki, Gmina Mosina
Sołectwo Mochy, Gmina Przemęt
Sołectwo Roszkowo, Gmina Miejska Górka
Sołectwo Tulce, Gmina Kleszczewo
Sołectwo Czechnów, Gmina Bojanowo

Laureaci i wyróżnieni w konkursie (woj. opolskie)

Kategoria II – Najaktywniejszy mieszkaniec wsi

Zbigniew Kawa, Sołectwo Kamień Śląski, Gmina Gogolin
Elżbieta Felusiak, Sołectwo Lasowice Wielkie, Gmina Lasowice Wielkie
Jan Kunert, Sołectwo Walce, Gmina Walce

**Kategoria I - Najciekawszy projekt sfinansowany ze środków
funduszu sołeckiego**

Sołectwo Chróścina, Gmina Dąbrowa
Sołectwo Lasowice Wielkie, Gmina Lasowice Wielkie
Sołectwo Ściborowice, Gmina Krapkowice

WYZWANIA

**Współodpowiedzialność,
współrzędzenie i współdziałanie**

Odpowiedzialność

Co to znaczy być osobą odpowiedzialną?

Odpowiedzialność to słowo oparte na rdzeniu: odpowiedź.

Kto ma tę odpowiedź dać? I na co?

Chodzi o moją własną reakcję na zewnętrzne bodźce. Mam wybór: poddać się im albo zareagować. Ta reakcja to właśnie odpowiedzialność. Zdolność do samodzielnego reagowania, a także gotowość do samodzielnego reagowania na bodźce pozwala stać się kimś odpowiedzialnym.

Na przykład jak śnieg zasypie wiejską drogę, to

- 1/ można popatrzeć i ponarzekać,
- 2/ zabrać się za odśnieżanie,
- 3/ poczekać do wiosny,
- 4/ udawać, że się nie widzi,
- 5/ zachęcić innych do wspólnego odśnieżania.

Która z tych reakcji jest odpowiedzialna?

Współodpowiedzialność można spotkać w wielu miejscach, jednak nie jest ona tak częsta, jak może byśmy chcieli. Nawet w najbardziej rozwiniętych demokracjach odsetek osób zainteresowanych czynnie sprawami publicznymi nie jest zbyt wysoki i raczej nie przekracza 50%. Można na to patrzeć z perspektywy aż połowy zainteresowanych, albo aż połowy niezainteresowanych. Spojrzenie skupione na pozytywach każe dostrzegać wielki walor takiej sytuacji, kiedy blisko połowa, a czasami aż kilkanaście procent mieszkańców uczestniczy w konsultacjach, wyborach, społecznych inicjatywach. Zasługują oni na szacunek, podziękowanie i zachętę. Wykazują się bowiem współodpowiedzialnością.

Do czego jest potrzebna współodpowiedzialność?

Można wskazać choćby kilka celów, które trudno bez współodpowiedzialności osiągnąć:

- osiąganie publicznych celów – jest możliwe w zasadzie jedynie wtedy, kiedy wiele osób opowie się za tymi celami, kiedy wiele osób zaakceptuje je i zgodzi się na poświęcenie im odpowiedniego wysiłku;
- ograniczanie zapędów osób i instytucji sprawujących władzę publiczną – władza pozbawiona kontroli, przeciwwagi, presji ze strony tych, którzy ją komuś powierzyli, łatwo ulega pokusom, degeneruje się, a może także szkodzić obywatelom, na co dowodów nie brakowało w przeszłości i także teraz nietrudno je znaleźć;
- uzgadnianie wspólnych wizji i wspólne podejmowanie decyzji – no cóż, wyobraźmy sobie przedstawiciela władzy publicznej, który wie, czego ludziom potrzeba i sam decyduje, bo przecież po to go wybrali; taka osoba nie kieruje się współodpowiedzialnością, ale niejako zawłaszcza obszar odpowiedzialności za publiczne sprawy, odsuwając od tego innych.

Podsumujmy:

Współodpowiedzialność wymaga dojrzałości, zainteresowania sprawami wykraczającymi poza własne interesy.

Odpowiedzialność to społeczne zaangażowanie w proces decyzyjny i w dopilnowanie dobrego rządzenia.

Współodpowiedzialność jest przejawem świadomości, że wszystko jest powiązane ze wszystkim i że wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za wszystkich.

Takie postawy staną się istotne dla powodzenia skutecznego wykorzystania podejścia RKLS.

Dialog

Drogą do praktykowania współodpowiedzialności jest dialog, wymiana poglądów i ważenie różnych racji. Kto ma rację? Ba, gdyby ktoś taki był i można byłoby go wskazać, mielibyśmy kłopot z głową. Racji trzeba poszukiwać „pomiedzy”, trzeba do niej zmierzać, nie wiedząc, jak ona ostatecznie będzie wyglądać.

Dobrym dowodem na to jest bezpośrednia demokracja szwajcarska, w której wprowadzie ludzie często się wypowiadają (na przykład 30 razy w roku) w sprawach publicznych, ale tylko 10% inicjatyw ludowych daje oczekiwany efekt zaakceptowania propozycji. Podobnie, nie wszystkie propozycje legislacyjne władz są akceptowane przez społeczeństwo, które niekiedy odrzuca nowe regulacje. To prowadzi do prostej konsekwencji: władze bardzo się starają, żeby dobrze skonsultować propozycje legislacyjne z wazasem. Co to daje? Ano daje to, że obywatele są dobrze poinformowani i interesują się sprawami publicznymi. Mają wpływ - inaczej mówiąc - na to, jak układa się rzeczywistość, w której żyją i będą żyć.

Podobny efekt daje tak zwana demokracja deliberatywna, oparta na omawianiu spraw publicznych - najczęściej bez podejmowania decyzji. Co daje takie gadanie? Po prostu - przynosi większą świadomość obywateli, uwrażliwia władze na ich poglądy, zwiększa się też liczba proponowanych rozwiązań - jest po prostu więcej opcji.

Jeśli dialog - to koniecznie dobrze przygotowany. Solidna, zrozumiała, aktualna informacja, jasne kryteria, przejrzyste procedury - bez tego dialog służy jedynie zachowaniu pozorów. Systematyczne, skrupulatnie przygotowane sondowanie potrzeb i pomysłów mieszkańców. Kto to ma robić? A choćby i sołtys. Niech daje przykład innym...

Dobre rządzenie

Oparte na dialogu podejmowanie decyzji wcale nie jest łatwiejsze. Przeciwnie: kosztuje wiele wysiłku. A jednak warto taki wysiłek podjąć, bowiem sens mają tylko dobre decyzje.

Dobre rządzenie to nie tylko samo decydowanie, to także poprzedzające je informacje i konsultacje oraz podejmowane w konsekwencji decyzji działania i kontrola ich efektów.

Dobre rządzenie to także dzielenie się odpowiedzialnością, delegowanie tej odpowiedzialności. Łatwiej przychodzi dbanie o porządek w pokoju dziecka, jeśli ono wie, za co samo odpowiada. Podobnie jest z wsią, z osiedlem: każdy może o coś zadbać (najlepiej o to, na czym mu zależy), wszyscy mogą dopingować się do działania, by to się udało. O bałagan nie trzeba dbać: sam się robi.

Szansa na dobre rządzenie wzrasta, kiedy

- jest jasna informacja o tym, jak jest i o tym, jak ma być (wskaźnik mierzący planowane osiągnięcia);
- są jasne i uczciwe procedury konsultowania, ustalone... w dialogu;
- wiadomo, kto i na jakich zasadach podejmuje decyzje i na czym polega udział w decydowaniu (procedura) – na jakim etapie i kto może w tym brać udział;
- jest jasny podział zadań związanych z realizacją i sprawdzaniem osiągnięć,
- po realizacji (niekiedy w trakcie) jest czas na uczciwą, otwartą refleksję skupioną na osiągnięciach i na tym, co można w przyszłości poprawić.

Tylko tyle? Aż tyle?

Wizerunek, czyli liczy się to, co można zobaczyć... i co można znaleźć w internecie

Dbanie o wyeksponowanie osiągnięć jest naturalną potrzebą, podyktowaną z kolei potrzebą uzyskania akceptacji, a może nawet szacunku? Tak, okazji do chwalenia, nagradzania, doceniania nie brakuje na co dzień – i raczej nie znudzi się to, że będziemy co dzień chwaleni. Wystarczy o tym pamiętać. Trzeba jeszcze zadbać o odpowiednią formę i znaleźć właściwy moment. A gdyby tak... przyłapać kogoś na tym, co zrobił dobrze? A gdyby tak... natychmiast go pochwalić, upewniając się, że inni mają okazję być świadkami takiego chwalenia?

Wizerunek – składa się z różnych elementów. Chcielibyśmy, by składał się z samych dobrych rzeczy. Na to jesteśmy nawet gotowi wydać pieniądze. Dobry makijaż, jakaś „maska”, którą wypada założyć na dana okazję... Ba, ale inni swoje wiedzą i dostrzegają także mankamenty, które z takim trudem próbujemy ukryć. Nic z tego – nie udaje się. Są widoczne, nawet niekiedy rzucają się w oczy. Wniosek? Odrobina dystansu przyda się na pewno, a rzetelne kształtowanie wizerunku ujmę nie przyniesie – raczej wzmocni zaufanie.

Tak czy inaczej, o wizerunek dbać wypada. Tworzenie obrazu społeczeństwa, wiejskiego stowarzyszenia, osiągnięć, a przede wszystkim ludzi, którzy za nimi stoją – to pożądane następstwo każdego pożytecznego działania.

Aha, i nie zapomnijmy też o podziękowaniu dzieciom. Za co? Za ich wkład. To znaczy, że trzeba je wcześniej zaprosić do wspólnego dzieła...

WYZWANIA

Strategiczne partnerstwo w działaniu

Reprezentacja sektorów

Partnerstwo stanowi podstawę europejskich polityk od wielu lat. W okresie programowania 2014-2020 nadano mu szczególnie ważną rolę.

Partnerstwo – czyli wspólne podejmowanie wyzwań na każdym etapie (od wizji i celów poprzez partnerską realizację do wspólnej ewaluacji) – ma kilka wymiarów:

- europejski,
- krajowy,
- regionalny (tu po raz pierwszy będą realizowane zintegrowane inwestycje terytorialne – ZIT),
- lokalny (tu po raz pierwszy będziemy mogli dać przestrzeń dla realizacji lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność).

Zajmijmy się tym ostatnim aspektem – czyli lokalną strategią rozwoju opartą na partnerstwie. Jak wiemy, zakłada się, że w lokalnej grupie działania, która bezpośrednio jest odpowiedzialna za kierowanie rozwojem (czyli wypracowaniem i wdrażaniem strategii), są przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, prywatnego i społecznego.

Wytyczne dotyczące strategii określają wprawdzie maksymalny nieprzekraczalny próg udziału w decydowaniu dla każdego z sektorów (49%), nie określają jednak minimalnego progu reprezentacji. Czy jeden rzemieślnik z sektora prywatnego uczestniczący w podejmowaniu decyzji może skutecznie wywierać na nią wpływ, jeśli na przykład dwa pozostałe sektory: publiczny i społeczny, mają po 49%? Co zrobić, żeby zwiększać zainteresowanie sektora prywatnego udziałem w tworzeniu strategii i podejmowaniu decyzji?

To pytania, na które warto poszukiwać lokalnej odpowiedzi.

Proces decyzyjny

W lokalnych strategiach rozwoju przyjęliśmy jako podstawę lokalne kryteria wyboru, ustalane zgodnie ze specyfiką danego obszaru. To niezwykle istotna podstawa decyzji – w zgodzie z lokalnymi kryteriami wybierzemy do realizacji projekty, które ostatecznie zmieniają lokalną rzeczywistość. zatem jeden aspekt procesu decyzyjnego dotyczy ustalenia lokalnych kryteriów wyboru projektów. Dzieje się to na etapie formułowania strategii. Być może na nowo ustalimy kryteria wyboru w okresie programowania 2014-2020 (byłoby to oczywistym wyzwaniem dla lokalnych społeczności). Zanim to nastąpi, warto przyrzeć się kryteriom wykorzystywanym do tej pory i poddać je ewaluacji.

Jakie przykładowe pytania można postawić?

Czy lokalne kryteria wyboru dobrze służą priorytetom obranym w strategii? (nasuwa się zaraz pytanie: Czy strategia jasno określa hierarchię celów, czy jasno wskazuje priorytety?)

Jakie zmiany były oczekiwane podczas tworzenia zestawu lokalnych kryteriów wyboru? A jakie rzeczywiście nastąpiły? Jak lokalne kryteria wyboru odzwierciedlają interesy (punkty widzenia) poszczególnych sektorów?

Ważne są także kwestie samego procesu decyzyjnego:

- Jakie argumenty są stosowane podczas dyskusji o wyborze projektów?
- Jaka jest atmosfera towarzysząca podejmowaniu decyzji? Jak wpływa to na proces decyzyjny?
- Jakie elementy prowadzenia spotkań decyzyjnych są szczególnie skuteczne?

Przywództwo i potencjał

Można powiedzieć, że partnerstwo jest w ciągłym ruchu. Zmieniają się członkowie lokalnego partnerstwa, zmieniają się także ich role i znaczenie. Zmienia się przywództwo, nie tylko w sensie osoby, która kieruje pracami partnerstwa – po prostu partnerstwo dojrzewa i przywództwo staje się także wspólną sprawą wielu osób i podmiotów.

Jeśli przypomnimy sobie klucz ptaków, to z pewnością pamiętamy, że przywództwo w takim kluczu jest rotacyjne: klucz wiruje, a co pewien czas inny ptak przejmuje na siebie ciężar torowania innym drogi, wytwarzając prąd powietrzny, który ułatwia unoszenie się ptakom lecącym za nim. Jak można to wykorzystać w lokalnym przywództwie?

Warunkiem sprawnej realizacji wiejskiej strategii jest odpowiedni potencjał partnerskiej instytucji. Jakie są składniki takiego potencjału?

- ludzie – ze swoimi specyficznymi talentami, osobowością, stylem kulturowym – czyli pewnym sposobem bycia, kształtowanym przez lata;
- wartości – podstawowe, niekiedy nawet nieuświadomiane czynniki tworzące „układ odniesienia” dla naszej aktywności;
- kompetencje – a zatem wiedza, umiejętności, nastawienie (postawy), które znacząco wpływają na postępowanie i relacje;
- struktura organizacyjna – konkretne stanowiska i zakres zadań związanych z tym stanowiskiem;
- komunikacja – ta na papierze i ta nieformalna;
- strategia organizacji – określająca jej aspiracje i sens istnienia.

Potencjał, podobnie jak przywództwo, wymagają stałej troski i doskonalenia.

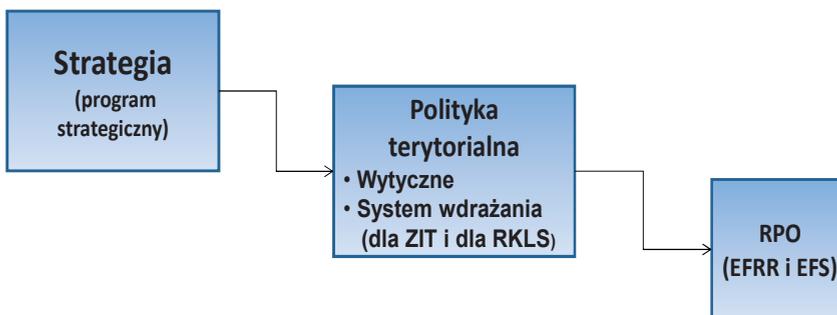
dr Andrzej Hałasiewicz, Forum Debaty Publicznej

Jak rozwój kierowany przez lokalne społeczności może wspierać współpracę i współdziałanie w przyszłości?

dr Małgorzata Wiśniewska, zastępca dyrektora Departamentu Planowania Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Urząd Marszałkowski przygotowując aktualizację strategii rozwoju województwa między innymi zastanawiał się, w jaki sposób zająć się w realizacji strategii różnymi problemami występującymi na różnych obszarach. Polityka terytorialna między innymi zawiera element poziomu lokalnego. Poprzez zastosowanie w regionalnym programie operacyjnym idei, która do tej pory funkcjonowała w ramach inicjatywy Leader, pragniemy utworzyć odrębną oś obejmującą rozwój kierowany przez lokalną społeczność. Będzie to okazją do pokazania współpracy pomiędzy różnymi grupami.

System programowania i wdrażania strategii regionalnej obejmuje kilka poziomów:

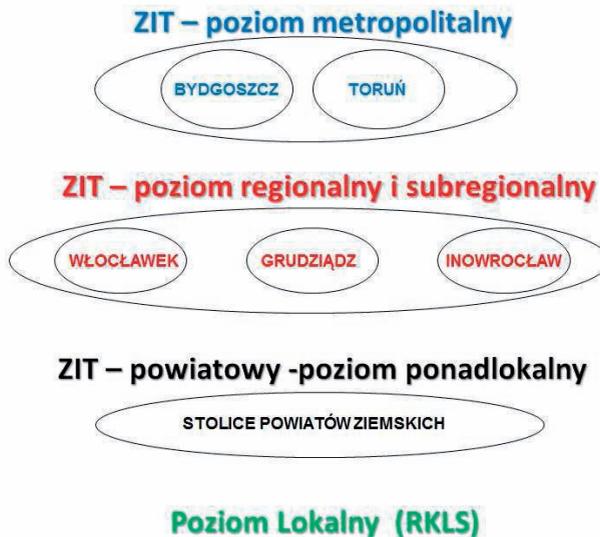
Poziom lokalny, wykorzystujący RKLS, jest wyodrębniony w regionalnym programie operacyjnym i odnosi się do wsi i małych miast:

Proces rewitalizacji miast / odnowa wsi

Województwo Kujawsko-Pomorskie
PLAN MODERNIZACJI 2020+

Lokalny poziom jest jednym z elementów systemu regionalnego:

Podczas prac nad zastosowaniem instrumentu RKLS w przyszłym okresie programowania sformułowano wnioski:

- Podejście RKLS powinno być rozumiane przede wszystkim jako rozwój gospodarczy kierowany przez społeczność lokalną.

- Instrument RKLS powinien także kłaść szczególny nacisk na oddolne działania społeczne, inicjatywy gospodarcze, promocję walorów obszaru i postawy ekologiczne.
- Konkretnie działania objęte daną lokalną strategią rozwoju powinny być ściśle ukierunkowane na osiągnięcie celów głównych strategii.
- Proces tworzenia lokalnych strategii rozwoju powinien być silnie wsparty z poziomu województwa.
- Pożądaną inicjatywą powinno być również powstanie platformy dyskusji / wymiany poglądów, w skład której wchodzić będą przedstawiciele środowisk lokalnych, a także pracownicy samorządu województwa.

RKLS znajdzie zastosowanie w korzystaniu z dwóch funduszy: EFS i EFRR i będzie elementem regionalnej polityki terytorialnej na bazie strategii **RKLSR**.

6. Rozwój kierowany przez lokalną społeczność

EFS, EFRR

Aktywne społeczeństwo sprawne usługi

Gospodarka i miejsca pracy

Tożsamość i dziedzictwo

Małgorzata Wiśniewska

Podejście do rozwoju prowadzonego przez lokalną społeczność powinno być rozumiane jako przede wszystkim **rozwój gospodarczy** kierowany przez społeczność lokalną

WYZWANIA

Inteligentny rozwój lokalny
wiejskich społeczności

Klimat dla nowości

Inteligentny rozwój to rozwój odwołujący się do wiedzy i innowacji. Skąd się biorą innowacje? Większość z nich polega na tym, że przetwarza się to, co było, wykorzystuje się to w nowy sposób, doskonalą się stare, by pozyskać nowe. Czy nowe jest zawsze lepsze? Z pewnością nie ma takiej reguły.

Czy jest jednak inna droga do nowego, niż próbowanie?

Edison przeprowadził około tysiąca nieudanych doświadczeń i był krytykowany przez otoczenie za swoje nieudacznictwo – jednak on sam tego tak nie traktował – uważał, że po prostu eliminuje złe rozwiązania, co zbliża go do właściwego wynalazku.

Ważne zatem jest to, aby próbować robić coś innego, a przede wszystkim – myśleć inaczej.

Możemy zachęcać mieszkańców wsi do proponowania nowych rozwiązań. W końcu każdy lubi być wysłuchany, więc z tym nie będzie problemu – potrzebujemy kogoś, kto będzie słuchał... i wykorzystywał nowe pomysły. Można do tego wykorzystać ankiety (np. stosowane w angielskich odpowiednikach naszych sołectw), adresowane do konkretnych grup mieszkańców – z pewnością mają pomysły!

Potrzeba na wsi klimatu dla nowości, potrzebne jest promowanie innowacyjności. Gdzie? Właściwie wszędzie: w domu, na spotkaniu, na sesji rady, podczas zebrania wiejskiego, w szkole, w sklepie, w remizie, w wiejskiej świetlicy. Jak to zrobić? Dobre pytanie! Może warto poszukać odpowiedzi?

Inteligentny rozwój⁶ oznacza uzyskanie lepszych wyników w dziedzinie:

- **edukacji** (zachęcanie do nauki, studiów i podnoszenia kwalifikacji),
- **badów naukowych/innowacji** (stworzenie nowych produktów i usług, które wpłynęłyby na zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz pomogłyby w rozwiązywaniu problemów społecznych),
- **społeczeństwa cyfrowego** (wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych).

Unijne cele służące zapewnieniu inteligentnego rozwoju obejmują⁷:

1. zwiększenie łącznego poziomu **inwestycji publicznych i prywatnych do wysokości 3 proc. unijnego PKB**, a także zapewnienie lepszych warunków dla badań i rozwoju oraz innowacji,
2. **podwyższenie wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat do 75 proc.** do 2020 r. poprzez wprowadzenie większej liczby osób na rynek pracy, zwłaszcza kobiet, młodzieży, osób starszych, pracowników niskokwalifikowanych i legalnych imigrantów,
3. zapewnienie lepszego poziomu wykształcenia – zwłaszcza:
 - sprowadzenie **odsetka młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę do poziomu poniżej 10 proc.**
 - dążenie do tego, by co najmniej **40 proc. osób w wieku 30–34 lat miało wykształcenie wyższe** (lub równoważne).

⁶ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_pl.htm, 7 sierpnia 2013

⁷ Strategia „Europa 2020”

Jak uwzględnić inteligentny rozwój w codzienności wiejskiej wspólnoty i jej strategicznych dążeniach?

Inteligentny rozwój na wsi to nie tylko zapisy w sołectkiej strategii. To konkretna praktyka, która może skupiać się na:

- dbałości o wczesną edukację (zanim dziecko pójdzie do szkoły, poznaje najważniejsze prawdy i mechanizmy „rządzące” światem),
- zapewnieniu młodemu pokoleniu warunków do pobudzania i rozwijania zainteresowań, także z udziałem najnowszych osiągnięć nauki i techniki (dobrym przykładem może być interesujący projekt „Z nauką w świat” zrealizowany w podkarpackiej gminie Grodzisko Górne we współpracy z kilkoma uczelniami, parkiem naukowo-technologicznym itd.),
- wspieraniu wszechstronnego rozwoju młodzieży, udzielaniu jej przede wszystkim mądrych rad, ukierunkowaniu wyboru ścieżki edukacyjnej, przygotowaniu do pracy i do samodzielności ekonomicznej – do zaradności,
- wspieraniu zainteresowania i otwartości na rozwiązania organizacyjne i techniczne, które pozwolą mieszkańcom wsi na wykorzystywanie innowacyjnych pomysłów i technologii,
- byciu razem na drodze do podejmowania wyzwań, które niesie współczesny świat

Każda wieś, każda gmina może sama znaleźć inteligentną odpowiedź na ważne pytania – i chyba w tym tkwi istota wyzwania, przed którym wieś stoi. Ważne, by robić to z szerokim udziałem mieszkańców i aby łączyć wysiłki w sołectwie z inicjatywami na poziomie gminy, powiatu, województwa.

WYZWANIA

Wiejska strategia
– spójna, innowacyjna, zrozumiała

Planowanie procesu planowania

Kiedy przed dwudziestu laty był realizowany pod patronatem Prezydenta RP, Lecha Wałęsy, innowacyjny projekt⁸ lokalnego planowania strategicznego opartego na uczestnictwie społeczności, wiele rzeczy było zaskakujących i nowatorskich. Najbardziej odkrywcze chyba wydawało się to, że trzeba przed przystąpieniem do procesu planowania strategicznego ułożyć jego plan, taki „plan dla planu”.

Dobrze, kiedy inicjatorzy tworzenia strategii rozwoju mają jasną koncepcję całego cyklu planowania, zanim ktokolwiek dowie się o tym, że strategia ma powstać. Po co? To proste:

- trzeba przygotować na to konkretne środki;
- zaangażowane w organizowanie procesu i formułowanie konkretne osoby muszą zaplanować na to swój czas;
- uczestniczący w procesie mieszkańcy muszą być przekonani, że to jest inicjatywa, która „ma ręce i nogi”, jest starannie przygotowana i będzie doprowadzona do końca;
- strategia wymaga formalnego zatwierdzenia, a zatem ten podmiot, który ma ją zatwierdzić, musi to umieścić także w swoim planie rocznym;
- dziennikarze, którzy zechcą to relacjonować, chcą wiedzieć, na jakim etapie znajdują się działania w danym momencie;
- lokalni partnerzy chcą się odpowiednio przygotować, co pozwoli na zaplanowanie aktywnego uczestnictwa i dopilnowanie, aby ich interesy zostały odpowiednio uwzględnione.

⁸ Projekt finansowany przez rząd Kanady realizował Canadian Urban Institute we współpracy z Olsztyńską Szkołą Zarządzania i Administracji oraz samorządami terytorialnymi Olsztyna i Olsztynka w latach 1992-1993; autor był jego polskim koordynatorem

Co powinna zawierać lokalna strategia rozwoju⁹?

W wytycznych używa się określenia „**a CLLD local development strategy**”, które oznacza lokalną strategię realizowaną (i opracowaną) w zgodzie z zasadami CLLD, czyli **RKLS** (rozwój kierowany przez lokalną społeczność). W tej publikacji taka strategia będzie oznaczona jako **RKLSR**, czyli lokalna strategia rozwoju spełniająca kryteria RKLS (CLLD). Takie oznaczenie ułatwi zrozumienie tego, że strategia w okresie 2014-2020 będzie inna niż ta, do której przywykliśmy do tej pory.

Zatem **RKLSR** oznacza spójny zestaw projektów (operacji), które odzwierciedlają lokalne potrzeby i pozwalają na osiągnięcie lokalnych celów, a zarazem przyczyniają się do realizacji strategii UE na rzecz inteligentnego, zrównoważonego i włączającego rozwoju. **RKLSR** jest zaprojektowana i wdrażana przez lokalną grupę działania.

RKLSR będzie zawierać przynajmniej następujące elementy:

- definicję obszaru i ludności, której strategia dotyczy;
- analizę potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, w tym analizę mocnych i słabych stron, sprzyjających ilościowości i zagrożeń;
- opis strategii i jej celów, opis zintegrowanego i innowacyjnego charakteru strategii oraz hierarchię celów, w tym jasne i mierzalne wskaźniki produktów i rezultatów; wskaźniki rezultatów mogą być określone ilościowo bądź jakościowo; strategia będzie spójna z odpowiednimi programami dotyczącymi odpowiednich zaangażowanych funduszy;
- opis procesu zaangażowania społeczności w opracowanie strategii;

⁹ Common Guidance of the European Commission's Directorates-General Agri, EMPL, MARE and REGIO on Community-Led Local Development in European Structural And Investment Funds, 29 kwietnia 2013

- plan działania obrazujący sposób przełożenia celów na działania;
- opis zarządzania i monitorowania ustaleń strategii odzwierciedlający zdolność lokalnej grupy działania do wdrożenia strategii oraz opis konkretnych sposobów ewaluacji;
- plan finansowy strategii, w tym planowane wydatki w ramach każdego z zaangażowanych funduszy.

Jakiego rodzaju wsparcie będzie można finansować w związku z **RKLSR** i jej wdrażaniem?

Wspieranie wdrażania **RKLSR** będzie obejmować:

- koszty wsparcia przygotowawczego;
- wdrażanie operacji w ramach **RKLSR**;
- przygotowanie i wdrożenie działań związanych ze współpracą prowadzoną przez lokalną grupę działania;
- koszty bieżące związane z zarządzaniem implementacją¹⁰ strategii;
- animację¹¹ **RKLSR**.

Wsparcie kosztów bieżących i animacji nie będzie przekraczać 25% całkowitych wydatków publicznych w ramach **RKLSR**.

Wsparcie przygotowawcze

Wsparcie **RKLSR** będzie obejmować koszty wsparcia przygotowawczego składające się z budowania potencjału, szkolenia i sieciowania przyczyniającego się do przygotowania i wdrożenia **RKLSR**.

¹⁰ Implementacja oznacza wdrożenie, realizację strategii

¹¹ Animacja jest najczęściej rozumiana jako motywowanie do działania i zarządzanie aktywnością (organizowanie form aktywności)

Koszty mogą dotyczyć jednego lub więcej spośród następujących elementów:

- działania szkoleniowe dla lokalnych interesariuszy;
- opracowania studialne dotyczące obszaru **RKLSR**;
- koszty związane z opracowaniem **RKLSR**, w tym koszty konsultingu i koszty działań odnoszących się do konsultacji z udziałem interesariuszy w kontekście przygotowania **RKLSR**;
- koszty administracyjne (operacyjne i osobowe) organizacji aplikującej o wsparcie przygotowawcze podczas fazy przygotowawczej.

Takie wsparcie przygotowawcze będzie kwalifikowalne bez względu na to, czy **RKLSR** przygotowana przez lokalną grupę działania będzie zakwalifikowana do finansowania, czy też nie.

Jakie są powiązania lokalnej strategii z funduszami?

Lokalna strategia rozwoju realizowana przez społeczność (**RKLSR**) odwołuje się do priorytetów, celów tematycznych i obszarów działania wskazanych we wspólnych dla wszystkich funduszy ramach strategicznych¹².

Profesjonalne zasady, oryginalne recepty

Niektóre strategie powstają według ścisłych wytycznych (oby ich było jak najmniej i oby były jak najbardziej ogólne), a nie-

¹² DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI, Elementy wspólnych ram strategicznych na lata 2014-2020 dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, 14 marca 2012

które tworzymy według własnej recepty. Kiedy spojrzymy na wytyczne dotyczące kierowanej przez społeczność lokalnej strategii rozwoju (czyli tej, jaka ma być podstawą zarządzania rozwojem przez lokalne społeczności w okresie 2014-2020 zgodnie z podejściem CLLD), dostrzegamy tam minimalne wymogi – takie, które muszą być spełnione.

A jaką strategię my chcemy opracować dla siebie?

Czy taką „minimalną”, zawierającą wszystkie elementy „co najmniej” wymagane? Jakie elementy strategii chcielibyśmy dodatkowo w niej umieścić, aby łatwiej było angażować lokalnych partnerów, zmobilizować więcej mieszkańców i skuteczniej osiągnąć cele? Jak przygotować strategię, która m.in.:

- jest oparta na innowacyjnej wizji, tworzonej w oddzielnym procesie społecznym poprzedzającym precyzowanie konkretnych ustaleń i umożliwiającym pobudzanie kreatywności i odwoływanie się do marzeń;
- uwzględnia staranną analizę uwarunkowań (w tym SWOT), zakończoną wnioskami i rekomendacjami¹³, wyraźnie oddzieloną od etapu planowania;
- wyznacza klarowną hierarchię priorytetów – co wymaga ustalenia z góry kryteriów wyboru tego, co uznamy za ważniejsze, a co za mniej ważne (do tej pory do tej kwestii raczej nie przykładaliśmy odpowiedniej wagi);
- określa tyle szczegółów, ile konieczne¹⁴;
- starannie planuje działania popularyzujące i formy zaangażowania lokalnych środowisk na każdym etapie;

¹³ Warto zauważyć, że wiejska strategia przygotowana przez MRiRW na lata 2014-2020 nie jest tu dobrym wzorem, analiza SWOT nie jest zakończona jakimkolwiek wnioskami, a w zestawieniu uwarunkowań zawiera też elementy planowania – miesza etap analiz etapem planowania

¹⁴ W polskich receptach na lokalne strategie rozwoju przed 2013 r. wymagano składu imiennego członków rady, co było oczywistym absurdem

- stosuje różną szczegółowość wskaźników na różnych poziomach strategii.

Informacja

Informowanie dotyczące lokalnej strategii rozwoju wymaga szczególnej staranności. Od dobrej informacji zależy zaangażowanie lokalnych środowisk, podejmowanie odpowiednich decyzji, właściwe wykonywanie zadań, doskonalenie strategii. Mamy coraz więcej nośników informacji, bo to wynika z postępu technologii – i zapewne w przyszłości będzie ich jeszcze więcej. Jak je wykorzystać?

Osoba odpowiedzialna za zadania informacyjne ma szczególną rolę: ludzie wiedzą to, co rozumieją. Niezrozumiałe informacje nie zagnieżdżają się w pamięci – od razu je usuwamy.

Warto zastanowić się, jak wykorzystać bogactwo technologii do przekazywania i odbierania informacji, do pobudzania lokalnego dialogu.

Pytanie znacznie ważniejsze: jak przygotować dobrą informację?

Co się liczy?

- proste, krótkie i dostosowane do danego odbiorcy słowa (nie wystarczy jedna informacja adresowana do wszystkich, ale różne informacje adresowane do choćby kilku segmentów: dzieci, młodzieży, dorosłych, starszych itd.);
- zwięzła forma;
- konkretna treść;
- przejrzysty układ;
- ilustracje, rysunki, grafy;
- ...

Jaką receptę na informację zastosujemy u siebie?

Spójność strategii

Wymóg dopilnowania spójności strategii jest wprowadzono jasno komunikowany przez publiczne instytucje (ilustruje to poniższy schemat z Wytycznych Komisji Europejskiej dot. zarządzania projektami i programami z 2004 r.), a jednak badania lokalnych strategii prowadzone w skali europejskiej dowodzą, że stosunkowo niewielka część lokalnych strategii odpowiednio uwzględnia uwarunkowania europejskie, krajowe, a nawet regionalne.

Zarządzanie, monitoring i ewaluacja

Zarządzanie strategiczne skupia się na tym, jak bieżące działania przyczyniają się do osiągnięcia strategicznych celów.

Służy temu monitoring, który na bieżąco gromadzi informacje o realizacji zadań, dokumentuje je i jest podstawą komunikacji, służącej wprowadzaniu doraźnych korekt.

Ewaluacja ma inny charakter: tropi sukcesy i ich źródła, a także wskazuje na te elementy, które można w przyszłości doskonalić.

Zapraszamy do odwiedzenia serwisów:

www.kss.org.pl

www.wss.konin.pl

www.funduszesoleckie.eu

www.fapa.org.pl

www.ksow.pl

W roku **2011** deklaracja zachęcała do współgospodarzenia wiejską Polską:

Budujmy wspólnie Polskę, w której będziemy wspólnie dbać o ważne dla wiejskiej Polski

- przyjazne prawo,
- pomocniczość urzędów,
- instytucjonalne i programowe wsparcie,
- kadry dla wsi,
- dialog i partnerstwo,
- promocję wiejskiej Polski.

W roku **2012** deklaracja odnosiła się do konkretnych instrumentów i inicjatyw ważnych dla wsi:

- odnowa wsi wymaga ograniczenia biurokracji oraz regionalnych i lokalnych systemów wsparcia;
- fundusz sołecki wymaga stałego monitorowania i stopniowego udoskonalania;
- należy uprościć szereg regulacji prawnych;
- poparcie dla szerokiego zastosowania nowego instrumentu rozwojowego (CLLD) wspierającego oddolne inicjatywy wiejskie

W roku **2013** deklaracja dotyczy spraw niezmiernie istotnych dla wsi:

- promocji **współrzędzenia**, opartego na dialogu i uczestnictwie,
- **inteligentnego rozwoju** obszarów wiejskich, zapewniającego konkurencyjność wsi,
- pełnego wykorzystania **energii**: społecznej i odnawialnej, ważnej dla całego kraju,
- wzmacniania powszechnej **świadomości**, będącej podstawą rozważnych decyzji.

DEKLARACJA przyjęta w 2013 roku przez uczestników konferencji „Wiejska Polska” zorganizowanej pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego i sfinansowanej ze środków Planu Działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach schematu III Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Współzrządzenie jest ważnym dorobkiem wsi, uzyskanym dzięki doświadczeniom związanym z Leaderem, odnową wsi i funduszem sołeckim.

Inteligentne programowanie jest ważne dla wsi, aby mogła ona w pełni wykorzystać swój bogaty, różnorodny potencjał.

Energia społeczna i potencjał energii odnawialnej zasługują na solidne wsparcie.

Świadomość wyzwań i możliwości rozwoju jest konieczna dla pełnego zaangażowania w rozwój wsi.

Dzięki powiązaniu tematów deklaracji z formą kostki Rubika, dającej bogate możliwości tworzenia oryginalnych kombinacji, dopasowanych do lokalnych uwarunkowań, można zastanowić się nad własną receptą na rozwój wiejskiej Polski.

Współrzędzenie jest ważnym dorobkiem wsi, uzyskanym dzięki doświadczeniom związanym z Leaderem, odnową wsi i funduszem sołectkim.

Wspólne rządzenie wymaga profesjonalnych metod podejmowania decyzji, wysiłku organizacyjnego, przejrzystych procedur.

W decydowaniu o sprawach publicznych potrzebne są skuteczne mechanizmy uczestnictwa i współdecydowania.

Dobre dla wiejskiej Polski jest tylko wspólne rządzenie, oparte na współodpowiedzialności.

Wspólna odpowiedzialność: mieszkańców, lokalnych środowisk, przedstawicieli władz jest podstawą i warunkiem osiągania celów, ważnych dla wiejskich wspólnot. Obywatelem nikt się nie rodzi – można się stawać odpowiedzialnym obywatelem, o ile potrafimy nauczyć obywatelskiej współodpowiedzialności każde dziecko. Troska o wychowanie dziecka stanowi wysiłek całej wsi.

Koszty niewłaściwych, niedemokratycznych decyzji są większe niż koszty profesjonalnego rządzenia. Nic nie usprawiedliwia podejmowania decyzji publicznych bez skutecznych konsultacji z przedstawicielami lokalnych środowisk.

Publiczne służby mają konstytucyjne zadanie wspierania aktywności obywateli, wyłączenia ich jedynie w tych sprawach, które przekraczają możliwości mieszkańców. Nadmierna aktywność sfery publicznej prowadzi do nieuzasadnionych wydatków i osłabiania aktywności obywateli. Współdziałanie wymaga otwartości. Współdziałanie tworzy zintegrowaną, rozwijającą się wspólnotę.

Inteligentne programowanie jest ważne dla wsi, aby mogła ona w pełni wykorzystać swój bogaty, różnorodny potencjał.

Inteligentny rozwój w wiejskim wymiarze jest w niektórych europejskich regionach motorem napędzającym innowacyjną gospodarkę całego kraju.

W polskich programach dla wsi brakuje zapisów o inteligentnym rozwoju czy też zapisów o inteligentnych systemach (np. *smart grid*), mogących stanowić istotny czynnik konkurencyjności wiejskiej Polski.

Inteligentny rozwój wsi, wykorzystujący potencjał specyficznych walorów wiejskich obszarów i wiejskich społeczności, powinien znaleźć odzwierciedlenie w krajowych i regionalnych programach

we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

Potrzeba inteligentnych programów wspierających konkurencyjność wiejskiej Polski.

Energia społeczna i potencjał energii odnawialnej zasługują na solidne wsparcie.

Podstawą rozwoju cywilizacji jest energia, a nowe technologie umożliwiają łączenie korzyści społecznych, gospodarczych i przyjaznych dla środowiska – dzięki powiązaniom, nazwanym SYNERGETYKA¹⁵.

Energia społeczna na wsi stała się inspiracją dla europejskiej polityki. Energia społeczna oraz źródła energii tkwiące w specyficznych zasobach wsi – rolnictwie energetycznym, ruchu powietrza, słonecznym promieniowaniu i ciepłe ziemi – są wielkim, niewykorzystanym potencjałem wiejskiej Polski.

Roztropne wykorzystanie zasobów energii na wsi pilnie wymaga dobrego prawa oraz przyjaznych rozwiązań finansowych i organizacyjnych.

Świadomość wyzwań i możliwości rozwoju jest konieczna dla pełnego zaangażowania w rozwój wsi.

Świadomość jest warunkiem roztropnego planowania rozwoju. Zależy ona od wiedzy, dostępnej dla każdego, a także od dobrze zorganizowanego dialogu. Ważne jest uwzględnianie argumentów i racji różnych środowisk.

Niewystarczające stosowanie metod i narzędzi dialogu społecznego ogranicza podejmowanie innowacyjnych decyzji dotyczących zrównoważonego, inteligentnego rozwoju obszarów i społeczności wiejskiej Polski.

Powszechne zrozumienie wyzwań i możliwości inteligentnego rozwoju jest warunkiem dobrych decyzji dla wiejskiej Polski.

Upowszechnianie wiedzy i podnoszenie świadomości wiejskich społeczności jest obowiązkiem władz publicznych i to na nie spada odpowiedzialność za powszechne zrozumienie przez mieszkańców wsi wyzwań i możliwości dotyczących życia i gospodarowania na obszarach wiejskich.

¹⁵ SYNERGETYKA – synergetyka powiązania energetyczno-środowiskowo-społeczne. Pojęcie synergetyki zostało wprowadzone przez prof. Jana Popczyka w wykładzie *Energetyka postprzemysłowa – piąta fala innowacyjności*.

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

